

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

Bakalářská práce

2024

Štěpánka Ochránová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra severoamerických studií

**Čína v Arktidě: Hodnocení postojů arktických států k
rostoucí čínské přítomnosti**

Bakalářská práce

Autorka práce: Štěpánka Ochránová

Studijní program: Teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hornát, Ph.D.

Rok obhajoby: 2024

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 30.04.2024

Štěpánka Ochránová

Bibliografický záznam

OCHRANOVÁ, Štěpánka. *Čína v Arktidě: Hodnocení postojů arktických států k rostoucí čínské přítomnosti*. Praha, 2024. 63 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií, Katedra severoamerických studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Jan Hornát, Ph.D.

Rozsah práce: 77 139 znaků

Abstrakt

Bakalářská práce *Čína v Arktidě: Hodnocení postojů arktických států k rostoucí čínské přítomnosti* se zabývá problematikou čínské přítomnosti v arktické oblasti. Práce zkoumá a komparuje pohledy jednotlivých arktických států na tuto přítomnost a její vlivy. K řešení práce byla použita obsahová analýza a komparativní metoda, přičemž jako parametry komparace byla použita vyjádření arktických států k čínskému faktoru v Arktidě (vyjádření představitelů těchto států i písemná vyjádření), účast na summitech pořádaných Čínskou lidovou republikou k arktické oblasti, společné projekty v oblasti a rozsah vzájemného obchodu. Cílem práce je rozdělení postojů sedmi arktických států na pozitivní, negativní či neutrální. Provedený výzkum dle všech zmíněných parametrů definoval klíčové body pro toto hodnocení, kterým byla potvrzena hypotéza práce. Rusko je skutečně možné v arktické oblasti považovat za čínského partnera zejména s ohledem na ruské vyjadřování a spolupráci v oblasti. Spojené státy americké a Kanada zastávají negativní postoj, a to jak svými vyjádřeními, tak odmítáním společných projektů a neúčastí na čínských summitech. Evropské země, tedy Finsko, Švédsko, Norsko a Island je možné vnímat jako neutrální, jelikož se vyjadřují oběma směry. Do roku 2022 by bylo možné je považovat spíše za nakloněné pozitivně, nicméně po zahájení ruské agrese na Ukrajině a zachované čínsko-ruské partnerství v různých oblastech se jejich postoj proměnil na více opatrný až negativní. Grónsko spadající pod Dánsko je také možné hodnotit jako neutrální, přičemž grónský přístup sám o sobě by byl spíše pozitivní, avšak téměř protičínská politika Kodaně pro tuto oblast ho posouvá do neutrálního hodnocení. Práce zároveň konstatuje, že toto hodnocení pravděpodobně nebude platné po ukončení války na Ukrajině, která má významný vliv na postoje států Severoatlantické aliance vůči Rusku, a tedy i aktivitám, které spolu s Čínou provádí v arktické oblasti.

Abstract

The bachelor's thesis *China in the Arctic: Assessing Positions of Arctic States towards increasing Chinese Presence* deals with the issue of Chinese presence in the Arctic region. The thesis examines and compares the positions of individual Arctic states on this presence and its effects. Content analysis and a comparative method were used in the thesis, while the parameters of the comparison were the statements of the Arctic states on the Chinese factor in the Arctic (statements of representatives of these states and written statements), participation in summits organized by the People's Republic of China on the Arctic region, joint projects in areas and extent of mutual trade. The aim of the thesis is to divide the attitudes of the seven Arctic states into positive, negative or neutral. The conducted research according to all mentioned parameters defined the key points for this evaluation, which confirmed the hypothesis of the thesis. It is indeed possible to consider Russia as China's partner in the Arctic region, especially with regard to Russian proclamations and its cooperation in the region. The United States and Canada have taken a negative stance, both through their statements and by rejecting joint projects and not participating in Chinese summits. European countries, i.e. Finland, Sweden, Norway and Iceland can be perceived as neutral, as they express themselves in both directions. Until 2022, it would be possible to consider them more positively inclined, however, after the start of Russian aggression in Ukraine and the maintained Sino-Russian partnership in various areas, their attitude turned into more cautious and even negative. Greenland belonging to Denmark can also be rated as neutral, while Greenland's approach itself would be rather positive, but Copenhagen's almost anti-China policy for this area moves it to a neutral rating. At the same time, the thesis states that this assessment will probably not be valid after the end of the war in Ukraine, which has a significant influence on the attitudes of the North Atlantic Alliance states towards Russia, and therefore also on the activities it carries out together with China in the Arctic region.

Klíčová slova

Arktická rada, Arktické státy, Arktida, Belt and Road inicitativa, čínská přítomnost, námořní cesty, Polární hedvábná stezka, severovýchodní cesta, severozápadní cesta

Keywords

Arctic Council, Arctic states, Arctic, Belt and Road Initiative, Chinese presence, sea routes, Polar Silk Road, Northeast Passage, Northwest Passage

Title

China in the Arctic: Assessing Positions of Arctic States towards increasing Chinese Presence

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Janu Hornátovi, Ph.D. za odborné vedení, vstřícnost při konzultacích a veškerou pomoc při zpracování této práce. Také bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářského semináře doc. PhDr. Jiřímu Vykoukalovi, CSc. za věcné připomínky a cenné rady. Mé poděkování patří také mému partnerovi, který mi byl při psaní bakalářské práce velkou oporou.

Obsah

Úvod	14
1 Podmínky komparativní studie	17
1.1 Definice objektu	17
1.2 Kritéria komparace	17
1.3 Cíl komparace	18
2 Úvod do arktické oblasti	19
2.1 Oblast Arktidy jako nová námořní spojka.....	19
2.2 Důležitost nových cest přes Arktidu v kontextu současných tras	20
2.3 Klíčoví aktéři ve snaze o získání přístupu do arktických vod.....	22
3 Vnímání čínského faktoru v Arktidě	24
3.1 Vyjadřování v otázce čínské přítomnosti v Arktidě.....	24
3.2 Účast na summitech pořádaných Čínou v souvislosti s arktickou oblastí	32
3.3 Společné projekty v rámci arktické oblasti	35
3.4 Velikost obchodu Číny s ostatními arktickými státy	40
4 Diskuze	45
Závěr.....	51
Summary.....	53
Bibliografie.....	55
Primární prameny	55
Sekundární prameny	57

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje problematice nových námořních cest arktické oblasti a následnému rostoucímu čínskému geopolitickému zájmu o danou oblast. Hlavním výzkumným cílem je identifikovat přítomnost a strategii Čínské lidové republiky v regionu a zhodnotit postoje vůči ní od jednotlivých arktických států, tedy Ruska, Kanady, Spojených států amerických, Finska, Švédska, Norska, Dánska (Grónska) a Islandu. Téma je v současné době významné z mnoha důvodů, mezi které lze zařadit například nedostatečné kapacity současných námořních cest z Asie do Evropy, čínské snahy o získání větší kontroly v mezinárodních vodách či aktuálně vypjatou geopolitickou situaci mezi některými ze zúčastněných států. Zároveň tomuto tématu přidává na relevanci i to, že dostupnost námořních cest přes Arktidu se postupně zvyšuje kvůli ubývání ledovců.

Hlavním cíle této bakalářské práce je definování a srovnání postojů jednotlivých arktických zemí, zastoupených v tzv. Arktické radě (*Arctic Council*) vůči čínské přítomnosti v arktickém regionu. Postoje daných zemí budou vycházet zejména z vyjádření představitelů či institucí daných zemí a z oficiálních dokumentů. Tento cíl je možné hodnotit jako poměrně ambiciózní z důvodu neustále se vyvíjející situace. Z tohoto důvodu je práce jasně časově vymezena na období mezi lety 2017 a 2023.

Hlavní výzkumnou otázkou bakalářské práce je: „Jak vnímají členské státy Arktické rady zvyšující zájem Číny o tuto oblast?“ Hypotézou této práce je, že mezi státy s pozitivním přístupem k čínské přítomnosti v Arktidě se bude řadit pouze Rusko, jakožto současný partner Číny v řadě oblastí. Negativní přístup naopak hypotéza očekává od států Severní Ameriky, tedy Kanady a Spojených států amerických, u kterých je možné předpokládat zvýšené obavy o svou národní suverenitu a bezpečnost. Za neutrální státy tato práce předpokládá zbývající (evropské) arktické státy, které mohou být pozitivně nakloněny spolupráci s Čínou zejména na základě možných ekonomických příležitostí, které pro ně tato spolupráce může znamenat, ale zároveň mají blízké vazby se Spojenými státy americkými a jsou členy Severoatlantické aliance, což může působit jako faktor proti prohlubování spolupráce s Čínou. Dalším negativním faktorem pak může být již zmíněné čínsko-ruské partnerství, jelikož Rusko je kvůli válce na Ukrajině aktuálně vnímáno jako hrozba.

Tato práce je dělena na čtyři části. První část detailně definuje podmínky komparativní studie prováděné v této bakalářské práci. Druhá je věnována definování oblasti, popisu aktuálních námořních cest v oblasti Arktidy, tedy severovýchodní a severozápadní cesty, a klíčových aktérů (resp. zemí) / institucí (Arktická rada). Druhá část se také zabývá argumenty pro potřebu nových námořních cest a zkoumá je v kontextu těch nejvytíženějších stávajících cest zejména s ohledem na rostoucí angažovanost Číny v oblasti. Třetí část zkoumá postoje jednotlivých arktických zemí (tedy Rusko, Kanada, Spojené státy americké, Finsko, Švédsko, Norsko, Dánsko – Grónsko, Island) vůči čínské přítomnosti v regionu – tj. analyzuje vyjádření představitelů či institucí daných zemí a jejich oficiální dokumenty týkající se problematiky, účast státních představitelů na čínských summitech věnujících se oblasti Arktidy, spolupráci na arktických projektech a společný obchod jako faktor pro či proti čínské přítomnosti v arktické oblasti. Čtvrtá část diskutuje nad zjištěními práce a kategorizuje země dle jejich postojů (jak roli Číny v Arktidě vnímají a z jakých důvodů).

Tato bakalářská práce používá kvalitativní obsahovou analýzu dokumentů a vyjádření pro definování a třídění postojů jednotlivých arktických států vůči čínské přítomnosti a strategii v Arktidě. Zároveň má práce prvky komparativní studie, jelikož zkoumá postoje napříč zmíněnými zeměmi Arktické rady. Obsahová analýza si klade za úkol na základě prvků a témat, které dokumenty nesou, vyhodnotit jejich postoje. Výstup srovnání by měl tyto země kategorizovat dle jejich postojů a dalších tří kritérií uvedených v první kapitole.

Klíčovými primárními zdroji pro sepsání této práce byla vyjádření představitelů jednotlivých států nejčastěji pocházející ze společných jednání či navazující na konkrétní události v arktickém regionu. Dále byly použity oficiální dokumenty daných států, publikace Arktické rady a statistická data například z databází OEC.

Jako sekundární zdroje byly použity odborné publikace věnující se problematice mezinárodních vztahů v Arktidě, přičemž všechny z níže uvedených byly vydané od roku 2017. V dosavadním bádání převládá zaměření na čínskou přítomnost v Arktidě obecně a na vztahy Číny s jedním dalším státem v arktické oblasti, případně s celky jako Arktická rada či Evropská unie. Vhled do vztahů mezi Čínou a více než jedním z arktických států přinesla pro tuto práci zejména publikace Rebecca Pincus *Three-Way Power Dynamics in the Arctic*. Pro pochopení rusko-čínských vztahů v Arktidě byly pro tuto práci zásadní publikace Jima Townsenda *Partners, Competitors, or a Little of Both?: Russia and China*

in the Arctic a Paula Stronskiho *Cooperation and Competition: Russia and China in Central Asia, the Russian Far East, and the Arctic*. Pro posouzení aktuální čínsko-americké spolupráce byl významným přínosem text Nonga Honga *China and the United States in the Arctic: Exploring the Divergence and Convergence of Interests*. Pro vztahy Kanady a Číny v arktické oblasti byla pro tuto práci relevantní publikace od Johna Higginbothama *Canada's Arctic Agenda: Into the Vortex*. Jako klíčové sekundární zdroje zabývající se evropskými arktickými státy ve vztahu k Číně lze uvést publikace Camilly T. N. Sørensen *China as an Arctic Great Power: Potential Implications for Greenland and the Danish Realm*, Mattiho Puranena a Sanny Kopry *Finland and the Demise of China's Polar Silk Road* a Michaela Lipina *China Begins to Revive Arctic Scientific Ground Projects After Setbacks*. Jako další zdroje relevantní v rámci dosavadního bádání k čínské přítomnosti v Arktidě, avšak nevyužité pro zpracování této bakalářské práce, lze uvést například publikace Richarda Ghiasy *The Maritime Silk Road*, Heather A. Conley *China's Arctic Dream* a Arilda Moeho *Asian Countries and Arctic Shipping: Policies, Interests and Footprints on Governance*, které se věnují čínskému přístupu k arktické oblasti. V kontextu použité literatury a současného bádání přináší tato bakalářská práce ucelený pohled na problematiku čínské přítomnosti v Arktidě z úhlu všech arktických států, což je neobvyklý přístup nabízející komplexní přehled.

1 Podmínky komparativní studie

1.1 Definice objektu

Objekty této komparativní studie jsou arktické státy, tedy Rusko, Kanada, Spojené státy americké, Finsko, Švédsko, Norsko, Dánsko – Grónsko, Island, a jejich postoje (respektive postoje jejich představitelů) vůči Číně a její přítomnosti v Arktidě. Tato bakalářská práce se věnuje aktuálním postojům těchto států, tedy od roku 2017 do konce roku 2023. Rok 2017 jako počátek zkoumaného období byl zvolen z několika důvodů. V roce 2017 se uskutečnila ministerská schůze Arktické rady, kde proběhlo předání předsednictví od Spojených států amerických Finsku, jedná se tedy z tohoto pohledu o uzavřené období. Na začátku roku taktéž vstoupil v platnost Polární kodex přijatý Mezinárodní námořní organizací. Jako poslední významný faktor pak tato bakalářská práce vnímá začátek funkčního období amerického prezidenta Donalda Trumpa, který ve Spojených státech amerických přinesl změnu ve vztazích s Čínou a mimo jiné také ve vztazích k ochraně klimatu. Konec roku 2023 pak byl pevně stanoven z důvodu neustále se vyvíjející situace zejména v nejvyužívanějších námořních trasách, což má vliv na problematiku rozebíranou v rámci této práce.

1.2 Kritéria komparace

Kritéria, dle kterých probíhá komparace v této bakalářské práci, jsou čtyři. Prvním z kritérií je vyjadřování se k čínské přítomnosti v Arktidě ze strany představitelů státu, respektive ve státních dokumentech (například strategie pro Arktidu). Na toto navazuje zhodnocení typu vyjádření – zda jsou pozitivní, negativní či neutrální. Mezi pozitivní vyjadřování lze zařadit například oznámení spolupráce v regionu. Negativně je pak hodnocena zejména kritika směrem k čínskému působení v arktické oblasti (taková kritika může souviset například s bezpečnostními či ekologickými hrozbami). V rámci tohoto kritéria je hodnocena i konstantnost vyjádření napříč hodnoceným časovým úsekem (tedy od roku 2017 do roku 2023). Další kritérium posuzuje, zda se dané země účastní summitů pořádaných Čínou v souvislosti s arktickou oblastí (kupříkladu Belt and Road Forum). Nakonec práce hodnotí míru spolupráce s Čínou v arktické oblasti (pokud vůbec nějaká je). Spolupráce s Čínou je posuzována dle společných projektů v arktické oblasti. Okrajově je pak hodnocena velikost obchodu mezi Čínou a daným státem, a to z důvodu, že větší podíl obchodu může vést k větší závislosti na Číně, a tedy opatrnějšímu vyjadřování

k jejímu působení v Arktidě. Částečně se také jedná o ukazatel toho, jaký přínos pro danou zemi by mělo kratší a rychlejší námořní spojení přes Arktidu.

1.3 Cíl komparace

Cílem komparace je kategorizace objektů komparace (tedy arktických států) dle jejich postoje vůči čínské přítomnosti v Arktidě. Toto rozdělení by mělo přinést ucelený přehled o situaci v regionu.

2 Úvod do arktické oblasti

2.1 Oblast Arktidy jako nová námořní spojka

Arktickou oblast je v současné době možné považovat za jednu z oblastí s největším potenciálem, u které je možné do budoucna předpokládat rostoucí geoeconomickou důležitost. Klíčovým aspektem pro tuto práci je potenciál Arktidy přinést nové námořní cesty, jejichž využití se bude zvyšovat spolu s rychlejším táním ledovců způsobeným klimatickými změnami. Tento faktor je pak klíčovým i pro Čínskou lidovou republiku, která je zemí s největším exportem na světě a nachází se v ní jedny z největších světových přístavů. Možnost využití kratší a efektivnější námořní trasy zejména do Evropy by pak Číně přineslo nemalé výhody. Dále lze vidět v arktickém regionu potenciál i v možných nových nalezištích surovin, rybolovu a výzkumu. A nelze odmyslet ani strategickou váhu přístupu do arktické oblasti a k rozhodovacím procesům o ní.

Aktuálně lze v arktické oblasti definovat dvě klíčové cesty, a to severovýchodní a severozápadní. Obě tyto cesty přináší nové možnosti v rámci námořní dopravy, u obou to ale nese jistá úskalí. Z pohledu mezinárodních vztahů je nejvýraznějším problémem možný zásah do vod suverénních států, dále pak nelze opomenout problematiku životního prostředí a místních obyvatel. Zároveň je do současnosti otevřeno několik dlouholetých teritoriálních sporů v oblasti, a to včetně celé severozápadní cesty.

Severovýchodní cesta vede ze severní části Tichého oceánu přes Beringův průliv směrem nad Rusko, podél kterého se dostává až do Severního moře.¹ Právě tato trasa se jeví jako jeden z hlavních zájmů Číny v Arktidě. Čínská lidová republika je významným vývozcem, který je závislý na námořní přepravě. Aktuálně více než 90 % čínského vývozu je přepravováno po moři, přičemž úspory při využití severovýchodní cesty nejsou zanedbatelné. Ze severu Čínské lidové republiky Nizozemska trvá plavba okolo 33 dní oproti 48 dnům skrze Malacký průliv a Suezský průplav.²

Severozápadní cesta spojuje severní část Tichého oceánu se severní částí Atlantského oceánu. Z Beringova průlivu tak vede dále nad kanadskou pevninou do Davisova průlivu

¹ Arctic Portal. nedatováno. Shipping Portlet - Northeast Passage. Přístup získán 13. 12 2023. <https://arcticportal.org/shipping-portlet/shipping-routes/northeast-passage>.

² Martins, Tiago Tecelão. 2023. „Arctic Ambitions: China’s Engagement With the Northern Sea Route.“ The Diplomat. Přístup získán 13. 12 2023. <https://thediplomat.com/2023/11/arctic-ambitions-chinas-engagement-with-the-northern-sea-route/>.

mezi Kanadou a Grónskem.³ Aktuálně na ní není soustředěná taková pozornost jako na severovýchodní cestu, nicméně i tak by mohla přinést zajímavou alternativu k Panamskému průplavu. Problém je však možné vidět v této oblasti ze strany kanadského postoje, který deklaruje Kanadské arktické souostroví kanadskými suverénními vodami. To rozporují Spojené státy americké, které naopak vnímají celou severozápadní cestu jako mezinárodní vody.⁴ Využívání severozápadní cesty pro přepravu zboží by však aktuálně jednotlivým nákladním lodím ušetřilo 9 dní plavby, a tedy desítky až stovky tisíc USD.⁵

2.2 Důležitost nových cest přes Arktidu v kontextu současných tras

V současné době lze hledání nových námořních cest považovat za zásadní. Námořní doprava je využívána pro přepravu více než 80 % mezinárodně obchodovaného zboží.⁶ Oproti letecké dopravě pojme výrazně větší objem nákladu a je cenově výhodnější, leč pomalejší. Železniční a silniční doprava je pak omezena pouze na dobře spojenou pevninu. Oba tyto způsoby však díky standardizovaným kontejnerům ideálně navazují na dálkovou námořní dopravu, kdy náklad z přístavů dopravují do cílových destinací.

Mezi pět nejvytíženějších námořních cest se řadí (dle vytíženosti od největší) Lamanšský průliv, Malacký průliv, Hormuzský průliv, Suezský průplav a Panamský průplav.⁷

Lamanšský průliv je klíčovou spojnici mezi Severním mořem a Atlantským oceánem, stejně tak jako mezi pevninskou Evropou se Spojeným královstvím a Irskem. Je na něm tak závislá nejen přeprava zboží a surovin, ale také vozidel a osob.

³ Arctic Portal. nedatováno. Shipping Portlet - Northwest Passage. Přístup získán 13. 12 2023. <https://arcticportal.org/shipping-portlet/shipping-routes/northwest-passage>.

⁴ Lalonde, Suzanne. 2019. „Canadian Arctic Maritime Sovereignty During the Trudeau Years.“ V Canada’s Arctic Agenda: Into the Vortex, autor: John Higginbotham a Jennifer Spence, 74–83. Centre for International Governance Innovation. Přístup získán 29. 04 2024. <http://www.jstor.org/stable/resrep21105.12>.

⁵ Boland, Kells. 2019. „The Russian Northern Sea Route and a Canadian Arctic Seaway.“ V Canada’s Arctic Agenda: Into the Vortex, autor: John Higginbotham a Jennifer Spence, 32–41. Centre for International Governance Innovation. Přístup získán 29. 04 2024. <http://www.jstor.org/stable/resrep21105.8>.

⁶ European Commission. nedatováno. „Cluster story: Maritime Transport.“ Maritime Forum. Přístup získán 13. 12 2023. https://maritime-forum.ec.europa.eu/contents/cluster-story-maritime-transport_en.

⁷ TEC Container Solutions. 2023. The 5 busiest shipping routes in the world. Přístup získán 13. 12 2023. <https://tecontainersolutions.com/2023/03/top-5-busiest-shipping-routes-in-the-world/>.

Malacký průliv nacházející se mezi Malajsií, Indonésií a Singapurem je druhou nejvytíženější trasou, která spojuje nejen asijské země, ale také tvoří páteř námořní dopravy z východní části Asie do Evropy. V roce 2020 ním projelo více než 84 tisíc plavidel.⁸

Třetí nejvytíženější cestou je Hormuzský průliv spojující země Arabského zálivu se zbytkem světa – s ohledem na lokalitu je tak primární trasou pro transport ropy.⁹

Transport ropy z Perského zálivu, stejně jako zboží a dalších položek z Asie, vede do Evropy skrze Suezský průplav. Ten spojuje Rudé moře se Středozemním a v roce 2020 ním proplulo 18 tisíc plavidel.¹⁰ Zároveň se však jedná o jeden z nejproblematictějších úseků námořních cest mezi Asií a Evropou. Jaké škody je v něm možné napáchat ukázala v roce 2021 loď, která se v něm vzpříčila a na šest dní ho zablokovala. Během pěti dní se u Suezského průplavu vytvořila kolona 369 lodí, což způsobilo rozsáhlé narušení námořní dopravy i ve dnech po uvolnění průplavu a významné ekonomické škody.¹¹ Některá plavidla, ve snaze vyhnout se zablokovanému Suezskému průplavu, byla přesměrována na trasu okolo Mysu Dobré naděje v Jihoafrické republice, která jim plavbu prodloužila o minimálně 8 dní (ve srovnání se standardní dobou průplavu Suezem).¹² Dalším možným rizikem této oblasti je i neuspokojivá situace v okolních státech, která rapidně eskaluje zejména od začátku vypuknutí války mezi Izraelem a Palestinou v říjnu 2023. V souvislosti s tímto konfliktem byly zaznamenány útoky ze strany jemenských povstalců na projíždějící lodě (zasažena byla například loď plující pod norskou vlajkou z Malajsie).¹³

Poslední jmenovaný, Panamský průplav, je klíčovou spojnici mezi východním a západním pobřežím Jižní a Severní Ameriky. Zároveň poskytuje nejrychlejší námořní spojení mezi Asií a americkým východním pobřežím. Toto spojení je výrazně kratší než přes jižní cíp Jižní Ameriky a v roce 2020 tudy proplulo 14 tisíc plavidel.¹⁴

⁸ TEC Container Solutions. 2023. The 5 busiest shipping routes in the world. Přístup získán 13. 12 2023. <https://tecontainersolutions.com/2023/03/top-5-busiest-shipping-routes-in-the-world/>.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Russon, Mary-Ann. 2021. „The cost of the Suez Canal blockage.“ BBC. Přístup získán 13. 12 2023. <https://www.bbc.com/news/business-56559073>.

¹² Tamtéž.

¹³ Gambrell, Jon. 2023. „A missile fired by Yemen’s Houthi rebels strikes a Norwegian-flagged tanker in the Red Sea.“ AP. Přístup získán 13. 12 2023. <https://apnews.com/article/yemen-ship-attack-houthi-rebels-red-sea-946b40e6393af6216c0b6ef734311be9>.

¹⁴ TEC Container Solutions. 2023. The 5 busiest shipping routes in the world. Přístup získán 13. 12 2023. <https://tecontainersolutions.com/2023/03/top-5-busiest-shipping-routes-in-the-world/>.

Jak ukazují výše uvedené informace, současné námořní trasy jsou velmi vytížené a některé i značně náchylné k ohrožení celosvětové námořní dopravy. Hledání nových námořních cest je proto klíčovou otázkou, na kterou arktická oblast dává relativně uspokojivou odpověď. Kupříkladu délka transportu mezi Čínou a Evropou by se díky využití severovýchodní cesty snížila o cca 15 dní oproti cestě skrze Suezský průplav.¹⁵ A to navíc bez rizik, které současná trasa do Evropy přináší. Jako hlavní z nich lze aktuálně uvést zdržení v souvislosti s přeplněností trasy, nebezpečí útoků na lodě ze strany jemenských povstalců či somálských pirátů¹⁶ a nestabilní situaci na Blízkém východě.

2.3 Klíčoví aktéři ve snaze o získání přístupu do arktických vod

Z geografického hlediska zahrnuje oblast Arktidy osm států, které alespoň částí svého území leží za severním polárním kruhem (tedy od přibližně 66°30' severní šířky směrem k severu¹⁷). Těmito státy jsou Dánsko (Grónsko), Island, Norsko, Švédsko, Finsko, Rusko, Spojené státy americké a Kanada.

Klíčovým orgánem pro kooperaci v arktické oblasti je pak Arktická rada, která sdružuje všechny výše vyjmenované arktické státy. Jedná se o mezivládní fórum, které má za cíl vést komunikaci a kooperaci ve společných arktických otázkách, mezi které patří zejména udržitelný rozvoj a ochrana životního prostředí.¹⁸ Mimo arktických států zprostředkovává komunikaci také s původními obyvateli v arktické oblasti, jejichž šest reprezentujících organizací nese status trvalých účastníků. Tato organizace byla oficiálně ustanovena v roce 1996 a v současné době veškerá rozhodnutí, která činí, musí být jednomyslně odsouhlasena všemi osmi státy.¹⁹ Arktická rada je pouze fórum, a tedy nedisponuje žádnými finančními prostředky (veškeré projekty jsou financovány arktickými státy či dalšími stranami) ani vynucovacími možnostmi – není v její pravomoci zavádět ani vymáhat jakákoli přijatá opatření či doporučení.²⁰ Součástí Arktické rady jsou i tzv. pozorovatelé, kam se řadí třináct

¹⁵ Martins, Tiago Tecelão. 2023. „Arctic Ambitions: China’s Engagement With the Northern Sea Route.“ *The Diplomat*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://thediplomat.com/2023/11/arctic-ambitions-chinas-engagement-with-the-northern-sea-route/>.

¹⁶ Vreý, Francois, a Mark Blaine. 2024. „Red Sea and Western Indian Ocean Attacks Expose Africa’s Maritime Vulnerability.“ *Africa Center for Strategic Studies*. Přístup získán 29. 04 2024. <https://africacenter.org/spotlight/red-sea-indian-ocean-attacks-africa-maritime-vulnerability/>.

¹⁷ Merriam-Webster. nedatováno. Arctic circle. Přístup získán 13. 12 2023. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/arctic%20circle>.

¹⁸ Arctic Council. nedatováno. About the Arctic Council. Přístup získán 13. 12 2023. <https://arctic-council.org/about/>.

¹⁹ Tamtéž.

²⁰ Tamtéž.

nearktických států a řada organizací. Čínská lidová republika, které se věnuje tato bakalářská práce, se stala pozorovatelem v Arktické radě v roce 2013.²¹ Jejím přijetí předcházely roky snahy o získání této pozice, jelikož Arktická rada je hlavní bránou k rozhodnutím o směřování oblasti. Původně bylo proti přistoupení Číny zejména Rusko s Kanadou a Islandem, přičemž hlavními důvody byly obavy z čínských záměrů v oblasti a z udělení jakékoli oficiální role Pekingu.²² Nyní se Čína jako pozorovatel může účastnit setkání a diskuzí na úrovni Arktické rady, což jí dává nové možnosti vlivu v oblasti s rostoucím potenciálem.²³

²¹ Arctic Council. nedatováno. Arctic Council Observers. Přístup získán 13. 12 2023. <https://arctic-council.org/about/observers/>.

²² Pincus, Rebecca. 2020. „Three-Way Power Dynamics in the Arctic.“ *Strategic Studies Quarterly*, vol. 14, no. 1, 40–63. Přístup získán 29. 04 2024. <https://www.jstor.org/stable/26891883>.

²³ Tamtéž.

3 Vnímání čínského faktoru v Arktidě

Vnímání čínského faktoru ze strany arktických států je důležité pro pochopení aktuální situace v regionu a možné implikace do budoucna. Vztahy v Arktidě ovlivňují bezpečnost regionu (a tedy i jeho stabilitu), výzkum v něm, životní prostředí a infrastrukturu. Zároveň se regionální vztahy arktických států s Čínou mohou přesunovat do dalších sfér mezinárodních vztahů. Postoj vůči čínskému faktoru také napomáhá k pochopení zájmů a motivací jednotlivých arktických států.

3.1 Vyjadřování v otázce čínské přítomnosti v Arktidě

Kvalitativní obsahová analýza aplikovaná na dokumenty a vyjádření jednotlivých arktických států v této kapitole definuje a třídí jejich postoje dle prvků a témat, které nesou. Ne všechny státy čínskou přítomnost v Arktidě veřejně komentují na pravidelné bázi, u každého státu je tedy možné předpokládat jiný rozsah analyzovaných dokumentů a vyjádření.

V mnoha oblastech jsou v současné době Rusko s Čínou partneři. To vyústilo v jejich arktické partnerství, a tak se Rusko podílí na čínském projektu nové hedvábné stezky (BRI). V rámci tohoto projektu se prezident Vladimir Putin v roce 2023 účastnil akce Belt and Road fórum, kde měl vlastní projev. Na úvod vyzval další země k rozvoji severovýchodní cesty v Arktidě.²⁴ Toto vystoupení a následná bilaterální jednání mezi prezidenty Ruska a Číny sledují zejména utužování vztahů mezi zeměmi, ačkoli je zřejmé, že i finanční investice jsou pro Rusko zejména nyní extrémně důležité. V rámci této iniciativy Putin informoval i o plánované železnici vedoucí z centrální Sibíře do Číny, což potvrdil i příslib investic v řádu desítek miliard amerických dolarů od prezidenta Si Ťin-pchinga.²⁵ Podobně přátelská byla vyjádření prezidenta Putina i v roce 2022 při návštěvě Číny u příležitosti zimních olympijských her. Kreml v následném prohlášení uvedl: „Obě strany se dohodly, že budou pokračovat v důsledném prohlubování praktické spolupráce pro udržitelný rozvoj Arktidy.“²⁶ V prohlášení pak byla také uvedena výzva ke spolupráci

²⁴ Shan, Lee Ying. 2023. „Russia’s Putin speaks at China’s Belt and Road forum in rare international appearance.“ CNBC. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.cnbc.com/2023/10/18/russians-vladimir-putin-speaks-at-chinas-belt-and-road-forum-.html>.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ President of Russia. 2022. Joint Statement of the Russian Federation and the People’s Republic of China on the International Relations Entering a New Era and the Global Sustainable Development. Přístup získán 12. 03 2024. <http://en.kremlin.ru/supplement/5770>.

na vývoji dopravy v Arktidě.²⁷ V přímém rozporu s tímto prohlášením však bylo zahájení přepravy ropných tankerů mezi Petrohradem a Šanghají, jelikož Rusko použilo tankery, které nejsou určeny do ledových podmínek, jaké nese severovýchodní cesta, čímž jasně dalo najevo, že upřednostňuje zisk před ochranou životního prostředí.²⁸ Zároveň je to však v přímém souladu se všemi předchozími sděleními, tedy že je pro Rusko spolupráce s Čínou v této oblasti prioritou.

Vztahy mezi Spojenými státy americkými a Čínou citelně poznamenalo období Trumpovy administrativy, a to zdaleka ne pouze v oblasti arktických vztahů. Na ty to však také mělo významný dopad a Spojené státy americké nešetřily kritikou vůči Číně. Mezi klíčová vyjádření z tohoto období lze zařadit to od ministra zahraničí Mikea Pompea na jednání Arktické rady ve finském Rovaniemi. Zde uvedl, že dle Spojených států amerických si Čína nemůže nárokovat nic v arktické oblasti, jelikož ji považují za nearktický stát. A ačkoli prý vítají investice do této oblasti, Washington bude veškeré její aktivity v oblasti prověřovat. Čínská prohlášení a akce dle ministra Pompea vzbuzují pochybnosti o jejích úmyslech.²⁹ V roce 2023 pak bylo téma Číny probíráno komisí pro vnitřní bezpečnost. Předseda Carlos Gimenez zde obvinil Čínu z pokusu o prosazování si vlastních zájmů v arktických záležitostech, a to i když nemá žádná arktická území. Dle jeho názoru Spojené státy americké nemohou ignorovat zvyšující se zájem o tuto oblast, protože tání ledů a vývoj technologií jednoznačně povede k zpřístupňování dalších zdrojů a možnostem výzkumu.³⁰ Dlouhodobě se pak Spojené státy americké dle všeho snaží ovlivňovat vztahy Číny s dalšími arktickými státy jako je Grónsko a Island, jak tato práce blíže popisuje v podkapitole 3.3 věnující se společným projektům v arktické oblasti. Jako ojedinělý pozitivní pokus o narovnání čínsko-amerických vztahů v Arktidě lze považovat společné vyjádření z roku 2021 k otázce klimatických změn, které bylo následováno online

²⁷ President of Russia. 2022. Joint Statement of the Russian Federation and the People's Republic of China on the International Relations Entering a New Era and the Global Sustainable Development. Přístup získán 12. 03 2024. <http://en.kremlin.ru/supplement/5770>.

²⁸ Spohr, Kristina. 2023. „Russia and China are opening a new anti-western front in the Arctic.“ Financial Times. Přístup získán 23. 04 2024. <https://www.ft.com/content/c4ee46c5-a2e3-464e-ab63-d7f481e7502d>.

²⁹ Quinn, Eilis. 2019. „Pompeo calls out Canada, China, Russia over Arctic policy.“ CBC. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.cbc.ca/news/politics/pompeo-canada-russia-china-arctic-1.5125293>.

³⁰ Homeland Security Subcommittee. 2023. „Subcommittee Chair Gimenez: The U.S. Can't Afford to Ignore Increased Interest in the Arctic From China, Russia.“ Homeland Security. Přístup získán 13. 03 2024. <https://homeland.house.gov/2023/07/18/subcommittee-chair-gimenez-the-u-s-cant-afford-to-ignore-increased-interest-in-the-arctic-from-china-russia/>.

setkáním prezidentů obou států.³¹ Tento dialog zaměřený mimo jiné na polární studie klimatu byl však v roce 2022 pozastaven ze strany Číny v souvislosti s návštěvou americké předsedkyně sněmovny Nancy Pelosi na Taiwanu.³² Aktuální situace vztahů mezi Čínou a Spojenými státy americkými, značně eskalovaná za předchozí americké administrativy, není příznivě nakloněna pozitivním vztahům v arktické oblasti. Spojené státy americké v Číně v této oblasti vidí hrozbu a konkurenci. A ačkoli by na poli výzkumu bylo možné najít společná témata, aktuálně není o něco takového zájem. Pro další vývoj v americkém přístupu pak bude rozhodující, kdo v tomto roce ovládne americké prezidentské volby.

Kanada je jedna z nejevýraznějších zemí z pohledu angažovanosti v arktické oblasti. Částečně je to dáno faktem, že velká část severozápadní cesty vede nad jejím územím (respektive skrz její území). Částečně však i kanadskou relativně výraznou kritikou některých států angažujících se v Arktidě, a to včetně Číny. Na přelomu let 2022 a 2023 vzbudil mezinárodní pozornost incident s čínskými monitorovacími bójemi v Arktidě. Ty byly zaznamenány kanadskou armádou, což potvrdil i mluvčí kanadských národních obranných složek. Dle jeho vyjádření se nejednalo o ojedinělý pokus, již dříve byly zaznamenány snahy o sledování Kanady ze strany Číny nejen v moři, ale i ve vzduchu. Pravděpodobně se jednalo o bóje k monitorování amerických jaderných ponorek či podmořského dna a tloušťky ledu.³³ V roce 2023 vydal kanadský senát report věnující se otázce bezpečnosti v arktické oblasti. Tento report zmiňoval i problematiku ruské invaze na Ukrajinu, která přinesla nové bezpečnostní otázky i do arktické oblasti. Spolupráce Číny právě s Ruskem pak dle reportu může vést k zisku přírodních zdrojů a strategických lokalit v Arktidě.³⁴ Navíc již v roce 2021 byla náměstkem ministra národní obrany Jody Thomasem čínská přítomnost v Arktidě označena za bezpečnostní hrozbu pro Kanadu. Hlavní riziko ve svém projevu spatřoval v čínském apetitu při využívání arktických zdrojů.

³¹ Hong, Nong. 2022. „China and the United States in the Arctic: Exploring the Divergence and Convergence of Interests.“ The Institute for China-America Studies. Přístup získán 21. 04 2024. <https://chinaus-icas.org/wp-content/uploads/2022/10/China-US-Arctic-Report-10.2022-Final.pdf>.

³² Tamtéž.

³³ Fife, Robert, a Steven Chase. 2023. „Canadian military found Chinese monitoring buoys in the Arctic.“ The Globe and Mail. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.theglobeandmail.com/politics/article-canadian-military-found-chinese-monitoring-buoys-in-the-arctic/>.

³⁴ Senate of Canada. nedatováno. Arctic Security Under Threat: Urgent needs in a changing geopolitical and environmental landscape. Přístup získán 12. 03 2024. <https://sencanada.ca/en/info-page/parl-44-1/sectd-arctic-defence>.

Upozorňoval také na ruské vojenské aktivity v arktické oblasti.³⁵ To do jisté míry dopadá i na Čínu jakožto ruského spojence v regionu. Je tedy možné vidět, že Kanada je extrémně ostražitá vůči jakýmkoli vlivům, které by ji mohly v arktické oblasti ohrozit, přičemž Čínu za takovýto vliv považuje. Ohrožení v arktické oblasti je pak v případě Kanady relativně široký pojem – má tam významný zájem nejen na národní bezpečnosti, ale také bezpečnosti přírodních zdrojů, rybolovu, životního prostředí a domorodých obyvatel.

Finsko dlouhodobě vystupovalo jako jeden z neutrálních států v oblasti Arktidy, což bylo až donedávna podpořeno i jeho absencí členství v Severoatlantické alianci. Bylo tak pro Čínu ideální zemí k navazování bližší arktické spolupráce. To v roce 2017 podpořila i návštěva čínského prezidenta Si Ťin-pchinga ve Finsku a byla nastíněna možnost vzniku „Polární hedvábné stezky“ právě za pomoci Finska jakožto brány do Evropy. Finsko v tomto spatřovalo celou řadu investic do nejsevernější části země.³⁶ V roce 2019 již však finská vládní analýza značně pochybovala o uskutečnění těchto plánů, jelikož k jejímu datu byl realizován pouze zlomek investic a ostatní zůstávaly ve fázi blíže neurčitých plánů, a to zejména ty pro Finsko nejrelevantnější. A ačkoli by finské Laponsko z těchto investic do zajisté těžilo, vládní analýza zároveň vyjádřila obavy z dlouhodobého čínského vlivu na danou oblast.³⁷ Zároveň finská analýza vnímá Čínu jako problém z pohledu znečišťování životního prostředí Arktidy. Taktéž čínský přístup k původním obyvatelům Arktidy přináší otázky, jelikož Čína neuznává u žádné ze skupin obyvatel status původních obyvatel. Na druhou stranu však oficiálně podporuje jejich práva.³⁸ V roce 2022 pak v souvislosti s čínskou neochotou odsoudit ruské počínání na Ukrajině nastaly v Evropě obavy ze spolupráce s Čínou i v arktické oblasti, zejména pak z možné závislosti na Číně. Sama finská premiérka Sanna Marin varovala před naivním přístupem vůči Číně.³⁹ Je tedy zřejmé, že ač Finsko vidí možné pozitivní vlivy čínské přítomnosti v Arktidě, již před ruskou agresí na Ukrajině k ní přistupovalo značně rezervovaně a s obavami.

³⁵ Pugliese, David. 2021. „Canada calls out China, climate change as growing concerns in Arctic.“ Defense News. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.defensenews.com/smr/frozen-pathways/2021/04/12/canada-calls-out-china-climate-change-as-growing-concerns-in-arctic/>.

³⁶ Koivurova, Timo, a spol. 2019. „China in the Arctic and the Opportunities and Challenges for Chinese-Finnish Arctic Co-operation.“ Prime Minister's Office. Přístup získán 12. 03 2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161371/8-2019-China_Arctic_andFinland.pdf.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Puranen, Matti, a Sanna Kopra. 2022. „Finland and the Demise of China's Polar Silk Road.“ The Jamestown Foundation. Přístup získán 21. 04 2024. <https://jamestown.org/program/finland-and-the-demise-of-chinas-polar-silk-road/>.

V nynější geopolitické situaci pak nelze minimálně dočasně předpokládat jakoukoli náklonnost k růstu čínského vlivu.

Švédsko bylo první západní zemí, která s Čínou navázala diplomatické vazby, tudíž jejich spolupráce v nejrůznějších sférách se dala očekávat. V roce 2017 se k ní vyjádřil švédský premiér Stefan Lofven, který hlavní společný zájem vidí v ochraně klimatu, na které Čína se Švédskem pracuje jak bilaterálně, tak v širším okruhu zemí.⁴⁰ Zároveň jako o klíči k úspěšné spolupráci hovořil o stabilní bezpečnosti a otevřeném dialogu.⁴¹ Následně byl švédský přístup v roce 2019 prezentován jejich ambasadorem pro arktické záležitosti Bjornem Lyrvallem, který Arktidu považuje za velmi důležitý region s klimatickými a bezpečnostními výzvami, ale také možnostmi ekonomického rozvoje.⁴² Zároveň dle jeho vyjádření je možné očekávat boj o moc v oblasti – kvůli zdrojům, které nabízí, možnostem dopravy a lidem, kteří v ní žijí, přičemž v této souvislosti zmiňuje například Čínou formulovanou strategii pro Arktidu.⁴³ Zdůraznil také nutnost mezinárodní spolupráce zejména na vědeckém výzkumu v oblasti, jelikož dění v ní ovlivňuje celý svět.⁴⁴ Na některých bodech však nelze předpokládat, že by se shodnul s čínskými představiteli – jako jeden z bodů důležitých pro Švédsko definoval rovnost pohlaví⁴⁵, přičemž pro Čínu něco takového není možné považovat za prioritu v arktické oblasti. Švédská agentura pro výzkum obrany ve stejném roce vydala varování, že čínské investice a spolupráce na švédských satelitních technologiích by mohly vést k vojenskému využití těchto technologií v arktické oblasti.⁴⁶ Švédská bezpečnostní služba také v roce 2019 upozornila na bezpečnostní rizika plynoucí z čínské přítomnosti v Arktidě, a to v podobném duchu jako ta finská.⁴⁷ I s nynějším švédským vstupem do Severoatlantické aliance a aktuální situací na Ukrajině se lze domnívat, že švédská obezřetnost vůči čínské

⁴⁰ Jie, Han. 2017. „Exclusive Interview: Swedish Prime Minister on China-Sweden cooperation.“ CGTN. Přístup získán 25. 04 2024. https://news.cgtn.com/news/3d45444f3355444e/share_p.html.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² UArctic. 2019. Speech and interview of the Swedish Ambassador for the Arctic Affairs Björn Lyrvall. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.uarctic.org/news/2019/10/speech-and-interview-of-the-swedish-ambassador-for-the-arctic-affairs-bjorn-lyrvall/>.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Havnes, Heljar, a Johan Martin Seland. 2019. „The Increasing Security Focus in China’s Arctic Policy.“ The Arctic Institute. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.thearcticinstitute.org/increasing-security-focus-china-arctic-policy/>.

⁴⁷ Puranen, Matti, a Sanna Kopra. 2022. „Finland and the Demise of China’s Polar Silk Road.“ The Jamestown Foundation. Přístup získán 21. 04 2024. <https://jamestown.org/program/finland-and-the-demise-of-chinas-polar-silk-road/>.

přítomnosti v arktické oblasti bude převládat na dříve zmiňovanými ekonomickými výhodami. Zároveň je však možné předpokládat, že se Švédsko, jakožto velmi aktivní stát v ochraně klimatu, bude chtít i nadále podílet a spolupracovat na výzkumu klimatu v Arktidě, a to i s čínskými vědci.

Rok 2017 se v Norsku nesl ve znamení posilující spolupráce Norska s Čínou. V Pekingu byla přijata norská delegace vedená premiérkou Ernou Solberg, přičemž se jednalo o první takovou návštěvu po deseti letech.⁴⁸ V rámci této návštěvy byla pozornost soustředěna i na čínsko-norské vztahy v arktickém regionu, přičemž premiérka Solberg nejen jednoznačně podpořila již patnáct let trvající spolupráci na polárním výzkumu, ale také potvrdila očekávané utužení kooperace díky normalizaci politických vztahů. Čínskou přítomnost v Arktidě označila za pozitivní a zároveň zdůraznila norskou vizi pro Arktidu: „Arktida by měla zůstat bezpečnou, předvídatelnou a mírovou oblastí. Region mezinárodní spolupráce založené na mezinárodním právu. Region, kde je rozvoj udržitelný a kde existuje dobrá rovnováha mezi obchodní a průmyslovou činností a ekologickými zájmy.“⁴⁹ V jejím projevu také zazněla víra ve spolupráci zejména na poli vědy a výzkumu, která přinese odpovědi na mnoho otázek udržitelnosti arktické oblasti.⁵⁰ Norsko navíc v roce 2019 oceňovalo konstruktivní přístup Číny v Arktické radě.⁵¹ Severní část Norska, konkrétně město Kirkenes, dala v témže roce najevo svůj zájem o spolupráci s Čínou v arktické oblasti, a to v rámci Belt and Road iniciativy, která by do Kirkenes mohla přinést zajímavé investice.⁵² Oslo však tyto možnosti značně limitovalo přijetím legislativy, která ukládá prověřování zahraničních investic v zemi, a případně umožňuje je i zablokovat, pokud by vláda rozhodla o jejich riziku pro norskou národní bezpečnost.⁵³ Z tohoto přístupu je tedy možné pozorovat norskou ochotu spolupracovat s Čínou zejména v oblasti výzkumu, nicméně minimálně odlehlejší části Norska by vítaly i investice, které Čína

⁴⁸ The Office of the Prime Minister. 2017. Norway and China agree to strengthen cooperation. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.regjeringen.no/en/historical-archive/solbergs-government/Ministries/smk/news/2017/norway-and-china-agree-to-strengthen-cooperation/id2549003/>.

⁴⁹ The Office of the Prime Minister. 2017. The challenging Arctic and Sino-Norwegian Collaboration. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/smk/taler-og-innlegg/statsministeren/talerogartikler/2017/the-challenging-arctic-and-sino-norwegian-collaboration/id2549224/>.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Borshoff, Isabella. 2019. „Norway’s ‘northernmost Chinatown’ eyes Arctic opportunity.“ Politico. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.politico.eu/article/norway-kirkenes-china-influence-arctic-shipment-opportunity/>.

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž.

nabízí v souvislosti s Belt and Road iniciativou. Je však možné, že tento přístup nebude sdílet Oslo, zejména nyní ve světle čínsko-ruského partnerství a války na Ukrajině může být velmi obezřetné ohledně čínských vlivů v zemi.

Island je do jisté míry zemí na pomezí – jedná se o členskou zemi Severoatlantické aliance s blízkými vztahy se Spojenými státy americkými, zároveň se však snaží o dobré vztahy s Čínou zejména z dob finanční krize. Za jedno z klíčových vyjádření, ačkoli nepřímé, lze považovat islandskou reakci na americké poděkování za odmítnutí participace na Belt and Road iniciativě, na které islandská strana reagovala s tím, že k odmítnutí nikdy nedošlo a islandská vláda účast stále zvažuje.⁵⁴ Islandský ministr zahraničí v této souvislosti zmínil, že Island má velké vazby na Čínu a si přeje růst společného obchodu, zároveň zdůraznil, že islandská politika v arktické oblasti je jednoznačná zejména ohledně bezpečnosti, pro Island je však důležitý nejen mír a udržitelnost, ale také ekonomické a sociální otázky.⁵⁵ V roce 2020 pak islandská premiérka Katrin Jakobsdóttir vyjádřila přání chránit arktickou oblast před rostoucím napětím mezi Spojenými státy americkými a Čínou.⁵⁶ Toto prohlášení následovalo po návštěvě amerického ministra zahraničí Mike Pompea v Kodani, během které kritizoval čínskou přítomnost v Arktidě a naivitu západních zemí vůči této přítomnosti.⁵⁷ Katrin Jakobsdóttir vyzdvihla rostoucí zájem Spojených států amerických i Číny o tuto oblast se zdůrazněním, že pro Island je jednou z hlavních priorit zachovat arktickou oblast v klidu a bez jakýchkoli vojenských aktivit.⁵⁸ Toto prohlášení je samozřejmě podpořeno i faktem, že ačkoli je Island státem Severoatlantické aliance, nemá vlastní armádu.⁵⁹ Je tedy zřejmé, že Island je v arktické otázce do jisté míry stavěn do nepříjemné pozice mezi Čínou a Spojenými státy americkými, přičemž vztahy s oběma zeměmi jsou pro Island důležité. Snaží se tedy zachovat si neutrální postoj, ale zároveň si trvá na svých hodnotách.

⁵⁴ Hauksdóttir, Guðbjörg Ríkey Th. 2021. „Pressure in the Arctic: China-Iceland Relations in the Era of U.S-China Rivalry.“ Institute for Security & Development Policy. Přístup získán 21. 04 2024. <https://isdip.eu/pressure-in-the-arctic-china-iceland-relations/>.

⁵⁵ Böðvarsdóttir, Elín Margrét, a Kristín Ólafsdóttir. 2019. „Ummæli Pence um Belti og braut „ekki alveg nákvæm“.“ Visir. Přístup získán 23. 04 2024. <https://www.visir.is/g/2019190909441>.

⁵⁶ Deccan Herald. 2020. Iceland wants to preserve Arctic from US-China tensions. Přístup získán 23. 04 2024. <https://www.deccanherald.com/world/iceland-wants-to-preserve-arctic-from-us-china-tensions-867882.html>.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Tamtéž.

Grónsko se relativně v mnoha ohledech vymyká z většiny arktických států, a to nejen svou na první pohled minoritní rolí ve světové politice. Jedná se o území velmi bohaté na přírodní zdroje, ale také stále hledající investory, kteří dopomohou k rozšiřování grónské infrastruktury. V budoucnosti by se navíc mohlo jednat o jeden z výstupů transpolární cesty (tedy cesty, která by vedla skrze severní pól).⁶⁰ V roce 2018 se setkal grónský ministr zahraničí s čínským velvyslancem v Kodani, během této návštěvy bylo probíráno zvýšení spolupráce v oblastech jako kultura, cestovní ruch a blíže nespecifikované „arktické záležitosti.“⁶¹ V souvislosti s čínskými plány v Grónsku je však dlouhodobě možné sledovat čínskou nerozhodnost, s kým je řešit, zda se zástupci Grónska samotného či Dánska, pod jehož správou Grónsko patří.⁶² Mezi nimi jsou rozdílné pohledy na věc, v roce 2018, když se řešila nutnost investic do grónských letišť, prohlásil bývalý grónský premiér Kuupik Kleist, že čínské investice by pro Grónsko byly přínosem (současný premiér situaci odmítl komentovat).⁶³ Naopak mluvčí pro zahraniční věci dánské vládní strany Michael Aastrup Jensen byl velmi razantně proti s prohlášením, že si nepřejí „komunistickou diktaturu“ na svém území.⁶⁴ O rok později vydala dánská zpravodajská služba prohlášení, že čínská vláda používá záminku vědeckého výzkumu pro snazší průnik do Arktidy, a varovala před rostoucím geopolitickým napětím v oblasti.⁶⁵ V roce 2023 při přebírání předsednictva Severské obranné spolupráce (NORDEF) dánský ministr zahraničních věcí definoval jako jednu z klíčových oblastí pro rok 2024 právě oblast Arktidy s ohledem na nestabilní klimatickou bezpečnost způsobenou vojenskými aktivitami a riziko rostoucí čínsko-ruské spolupráce v oblasti, přičemž cílem je ji zachovat v bezpečí pro zásobování, dopravu a provozní spolupráci. Toho může dle jeho vyjádření být docíleno zvýšeným monitorováním a lepší koordinací v rámci Severoatlantické

⁶⁰ Volpe, Marco. 2020. „The tortuous path of China's win-win strategy in Greenland.“ The Arctic Institute. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.thearcticinstitute.org/tortuous-path-china-win-win-strategy-greenland/>.

⁶¹ Sørensen, Camilla T. N. 2018. „China as an Arctic Great Power: Potential Implications for Greenland and the Danish Realm.“ Policy Brief - Royal Danish Defence College. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.fak.dk/globalassets/fak/dokumenter/publikationer/-china-as-an-arctic-great-power---2018-.pdf>.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Simpson, John. 2018. „How Greenland could become China's Arctic base.“ BBC. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.bbc.com/news/world-europe-46386867>.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Reuters. 2019. China mixing military and science in Arctic push - Denmark. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.reuters.com/article/idUSKBN1Y319C/>.

aliance.⁶⁶ Je tedy zřejmé, že dánský přístup je velmi obezřetný a není nakloněn čínské přítomnosti v oblasti, na rozdíl od toho grónského. V druhé polovině roku 2023 se vypravila do Pekingu grónská delegace vedená ministryní zahraničí Vivian Motzfeldt. Ta hned v úvodu návštěvy zmínila dlouhodobě přátelské vztahy mezi grónskou vládou a Čínou, a také důležitost čínského trhu pro grónské rybářství. V rámci této návštěvy bylo také ministryní Motzfeldt zdůrazněno, že jejím cílem je další prohlubování spolupráce na poli obchodu, turistického ruchu a Arktidy.⁶⁷

3.2 Účast na summitech pořádaných Čínou v souvislosti s arktickou oblastí

Belt and Road fórum je možné považovat z pohledu čínské přítomnosti v Arktidě za jeden ze stěžejních summitů věnujících se jejich aktivitám v oblasti. Ve sledovaném období se konal třikrát, a to v letech 2017, 2019 a 2023.⁶⁸ Součástí Belt and Road iniciativy je i „Polární hedvábná stezka“, která je součástí oficiální čínské politiky pro Arktidu.⁶⁹ V roce 2017 bylo na Belt and Road fóru zastoupeno 57 zemí (včetně Číny), z arktických států se zúčastnili zástupci Ruska, Spojených států amerických a Finska.⁷⁰ O dva roky později už se jednalo pouze o 36 zemí, za arktické státy dorazil pouze ruský prezident Vladimir Putin.⁷¹ Ten byl jediným účastníkem fóra z arktických států i o čtyři roky později v roce 2023.⁷² Tato účast ukazuje, že ačkoli mohly mít Spojené státy americké a Finsko v roce 2017 zájem na veřejné účasti na Belt and Road fóru, v následujících letech zůstala Pekingu veřejně nakloněna pouze Moskva a zájem ostatních opadl. Ruský prezident Vladimir Putin

⁶⁶ Quinn, Eilis. 2023. „Denmark promises increased focus on Arctic as it takes over NORDEFECO chair.“ The Barents Observer. Přístup získán 25. 04 2024. <https://thebarentsobserver.com/en/security/2023/12/denmark-promises-increased-focus-arctic-it-takes-over-nordefco-chair>.

⁶⁷ Shiwei, Shen. 2023. „Greenland FM aims to strengthen cooperation with China on week-long visit.“ CGTN. Přístup získán 12. 03 2024. <https://news.cgtn.com/news/2023-10-25/Greenland-FM-aims-to-strengthen-cooperation-with-China-on-week-long-visit-1obkvqWp1aU/index.html>.

⁶⁸ Sacks, David. 2023. „China’s Belt and Road Initiative Enters Its Second Decade: Which Leaders Went to Beijing to Celebrate with Xi Jinping?“ Council on Foreign Relations. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.cfr.org/blog/chinas-belt-and-road-initiative-enters-its-second-decade-which-leaders-went-beijing-celebrate>.

⁶⁹ The State Council of the People’s Republic of China. 2018. China’s Arctic Policy. Přístup získán 21. 04 2024. https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm.

⁷⁰ The Diplomat. 2017. Belt and Road Attendees List. Přístup získán 21. 04 2024. <https://thediplomat.com/2017/05/belt-and-road-attendees-list/>.

⁷¹ The Diplomat. 2019. Second Belt and Road Forum Top-Level Attendees. Přístup získán 21. 04 2024. <https://thediplomat.com/2019/04/second-belt-and-road-forum-top-level-attendees/>.

⁷² Sacks, David. 2023. „China’s Belt and Road Initiative Enters Its Second Decade: Which Leaders Went to Beijing to Celebrate with Xi Jinping?“ Council on Foreign Relations. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.cfr.org/blog/chinas-belt-and-road-initiative-enters-its-second-decade-which-leaders-went-beijing-celebrate>.

naopak svou pravidelnou účastí na této akci dokazuje náklonnost Číně. V roce 2017 měl projev v rámci zahájení Belt and Road fóra⁷³, stejně tak v roce 2019⁷⁴ a roce 2023, kdy poprvé přímo ve své zahajovací řeči zmínil ruskou nabídku využívat transportní potenciál severovýchodní cesty a spolupracovat na jejím rozvoji.⁷⁵ Již pravidelná participace prezidenta Vladimira Putina je však signálem veřejného zájmu o spolupráci v rámci Belt and Road iniciativy, což nelze považovat za překvapivé s ohledem na blízké vztahy Ruska a Číny.

I přes důležitost Belt and Road fóra v roce 2017 nezastupovaly Spojené státy americké ani Finsko jejich hlavy států. Spojené státy americké vyslaly Matthewa Pottingera, vrchního ředitele národní bezpečnostní rady pro Asii, přičemž účast zástupce Spojených států amerických vzbudila potěšení Číny, za kterou tehdy byla velmi vítaná účast země s největší ekonomikou na Belt and Road iniciativě.⁷⁶ Pro použití v této práci nebyl dohledán žádný projev či výstup Matthewa Pottingera relevantní k „Polární hedvábné stezce,“ v roce 2020 si však ve svém projevu na online konferenci v Londýně neodpustil kritiku přístupu ze strany Číny k projektu One Belt, One Road (součást Belt and Road iniciativy), který má zahrnovat korupci a nepřiměřené zásahy čínské vládnoucí strany.⁷⁷ Je však nutné zde zohlednit časový rozestup od Belt and Road fóra v roce 2017 a také významnou změnu v čínsko-amerických vztazích, v době projevu zvýrazněnou problémy ve spojitosti s pandemií onemocnění COVID-19. Finsko jako svého zástupce vyslalo ministryni dopravy Anne Berner, přičemž její hlavní agendou na fóru byly schůze věnující se spojení severovýchodním kabelem či přímému leteckému spojení mezi Finskem a Čínou.⁷⁸ Ve srovnání s ruskou účastí, která je pravidelná, zahrnující veřejné projevy a navíc

⁷³ President of Russia. 2017. Belt and Road international forum. Přístup získán 21. 04 2024. <http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/speeches/54491/photos>.

⁷⁴ President of Russia. 2019. Belt and Road Forum for International Cooperation. Přístup získán 21. 04 2024. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/60378>.

⁷⁵ President of Russia. 2023. Belt and Road Forum for International Cooperation. Přístup získán 21. 04 2024. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/72528>.

⁷⁶ Ide, Bill, a Saibal Dasgupta. 2017. „US to Attend China's Belt and Road Forum.“ VOA News. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.voanews.com/a/us-to-attend-china-belt-and-road-forum/3849761.html>.

⁷⁷ National Security Council. 2020. Remarks by Deputy National Security Advisor Matt Pottinger to London-based Policy Exchange. Přístup získán 21. 04 2024. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-deputy-national-security-advisor-matt-pottinger-london-based-policy-exchange/>.

⁷⁸ Persson, Joakim. 2017. „Finnish minister Anne Berner took part in Belt and Road China.“ ScandAsia. Přístup získán 21. 04 2024. <https://scandasia.com/finnish-minister-anne-berner-took-part-in-belt-and-road-china/>.

uskutečněná ruským prezidentem, je zřejmé, že pro ostatní arktické státy není Belt and Road fórum klíčovou událostí zejména z pohledu Arktidy.

Dalším významnou událostí pro čínskou přítomnost v Arktidě je každoroční symposium pořádané organizací China-Nordic Arctic Research Center (CNARC), která si klade za cíl podporovat čínsko-severskou spolupráci na výzkumu Arktidy. Poslední symposium, sedmé v pořadí, se konalo v roce 2023 v čínském Guangzhou.⁷⁹ Členy CNARC jsou výzkumné instituce či univerzity, přičemž kromě Číny je zastoupeno Finsko, Norsko, Island a Dánsko.⁸⁰ Ačkoli jako místo konání těchto symposií ve sledovaném období převládá Čína, v roce 2018 ho hostilo Norsko.⁸¹ Po tříleté pauze kvůli pandemii onemocnění COVID-19 mezi lety 2020 a 2022 sklidilo symposium CNARC v roce 2023 úspěch – zúčastnilo se ho přibližně 100 zástupců vědeckých a vzdělávacích institucí z Číny, Finska, Švédska, Norska, Islandu a Dánska, tématem tohoto ročníku byl udržitelný vývoj a role čínsko-severské spolupráce.⁸² Tato organizace a její pravidelná symposia tak ukazují, že v oblasti vědy a výzkumu je ze strany severských zemí zájem na spolupráci s Čínou.

Belt and Road fóra a symposia pořádaná CNARC považuje tato práce za klíčový ukazatel arktické podpory mezi Čínou a ostatními státy. Ačkoli by se dalo argumentovat i důležitostí shromáždění organizace Arctic Circle a akcemi pořádanými Arktickou radou, kterých se Čína účastní, nelze je považovat za ukázkou vztahu arktických států k čínskému faktoru v Arktidě, jelikož se primárně týkají obecné arktické agendy, nikoli čínských záměrů a působení v oblasti. Jediným z nezúčastněných států na hodnocených akcích je Kanada, což lze hodnotit jako nezájem o veřejnou podporu jakýchkoli čínských aktivit v arktické oblasti. Švédsko, Norsko, Island a Dánsko mají dle účasti na symposiích CNARC zájem na společném výzkumu v oblasti, Finsko navíc v roce 2017 podpořilo i Belt and Road fórum, avšak s jinými zájmy než je arktická oblast. Spojené státy americké se také v roce 2017 zúčastnily Belt and Road fóra, s ohledem na vývoj v dalších letech je však zřejmé, že jejich zájem o podporu Číny opadl. Naopak Rusko nejen pravidelně a velmi

⁷⁹ Arctic Portal. 2023. The 8th CNARC Symposium was held successfully! Přístup získán 21. 04 2024. <https://arcticportal.org/ap-library/news/3397-the-8th-cnarc-symposium-held-successfully>.

⁸⁰ China-Nordic Arctic Research Center. nedatováno. CNARC Member Institutions. Přístup získán 21. 04 2024. <https://cnarc.info/members#nordic>.

⁸¹ China-Nordic Arctic Research Center. nedatováno. 6th CNARC Symposium 2018. Přístup získán 21. 04 2024. <https://cnarc.info/symposia/6th-cnarc-symposium>.

⁸² Arctic Portal. 2023. The 8th CNARC Symposium was held successfully! Přístup získán 21. 04 2024. <https://arcticportal.org/ap-library/news/3397-the-8th-cnarc-symposium-held-successfully>.

významně podporuje Čínu na Belt and Road fóru, ale také vybízí ke spolupráci na využívání severovýchodní cesty k námořní dopravě.

3.3 Společné projekty v rámci arktické oblasti

S ohledem na extrémní ochlazení vztahů mezi Ruskem a ostatními arktickými státy po zahájení invaze na Ukrajinu na začátku roku 2022 je Čína aktuálně pro Rusko hlavním partnerem pro realizaci projektů v arktické oblasti. Do jisté míry je toto vzájemné, jelikož ostatní arktické státy spatřují v jejich vztahu hrozbu pro svou vlastní bezpečnost, což vede k (dočasnému) upouštění od podpory projektů s Čínou.⁸³ V rámci jedné z prvních investic v projektu „Polární hedvábné stezky“ získala Čína okolo 30 % podílu na těžbě LNG na poloostrově Yamal v Rusku.⁸⁴ Navíc kromě samotné těžby se státem vlastněné čínské přepravní společnosti COSCO v rámci tohoto projektu povedlo získat 50% podíl na LNG tankerech obsluhujících Yamal.⁸⁵ V rámci těžce iniciativy se Čína podílí i na zvyšování infrastruktury severovýchodní cesty na území Ruska, přičemž jedním z příkladů může být přístav Zarubino, který má napomoci ke zvýšení přepravní kapacity severovýchodní cesty.⁸⁶ Tento přístav nacházející se mezi Vladivostokem a hranicí Korejské lidové demokratické republiky má tak Číně kompenzovat chybějící přístup k moři v lokalitě.⁸⁷ V roce 2019 byla podepsána čínsko-ruská dohoda o společném výzkumném centru věnujícím se předpovědi ledových podmínek na severovýchodní cestě.⁸⁸ Čínská armáda také pravidelně vyhledává účast na ruských cvičeních v oblasti, a to přes současnou minimální vojenskou přítomnost v Arktidě. V roce 2018 dokonce proběhlo cvičení velkého

⁸³ Puranen, Matti, a Sanna Kopra. 2022. „Finland and the Demise of China’s Polar Silk Road.“ The Jamestown Foundation. Přístup získán 21. 04 2024. <https://jamestown.org/program/finland-and-the-demise-of-chinas-polar-silk-road/>.

⁸⁴ Stronski, Paul, a Nicole Ng. 2018. „Cooperation and Competition: Russia and China in Central Asia, the Russian Far East, and the Arctic.“ Carnegie Endowment for International Peace. Přístup získán 21. 04 2024. <https://carnegieendowment.org/2018/02/28/cooperation-and-competition-russia-and-china-in-central-asia-russian-far-east-and-arctic-pub-75673>.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Townsend, Jim, a Andrea Kendall-Taylor. 2021. „Russian and Chinese Priorities in the Arctic and Prospects for Their Cooperation.“ Partners, Competitors, or a Little of Both?: Russia and China in the Arctic. Center for a New American Security. 6-11. Přístup získán 21. 04 2024. <http://www.jstor.org/stable/resrep30199.6>.

⁸⁷ Lipin, Michael. 2014. „China’s Landlocked Northeast Turns to Russian Port as Trade Outlet.“ VOA News. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.voanews.com/a/zarubino-russian-port-china-trade-tumen/2461442.html>.

⁸⁸ Townsend, Jim, a Andrea Kendall-Taylor. 2021. „Russian and Chinese Priorities in the Arctic and Prospects for Their Cooperation.“ Partners, Competitors, or a Little of Both?: Russia and China in the Arctic. Center for a New American Security. 6-11. Přístup získán 21. 04 2024. <http://www.jstor.org/stable/resrep30199.6>.

rozsahu na východě Sibíře.⁸⁹ Také v roce 2023 proběhlo společné rusko-čínské námořní cvičení v Japonském moři.⁹⁰ Ruský vztah k Číně je tedy v rámci arktické oblasti a jejího rozšiřování z pohledu společných projektů velmi blízký, ačkoli je nutné brát v úvahu současnou geopolitickou situaci. Zejména ve světle války na Ukrajině nelze předpokládat, že by v současné době jiné z arktických států měly zájem o investice na území Ruska v rámci severovýchodní cesty, čímž Čína získává jedinečný manipulační prostor při vyjednáváních a spolupráci.

Spojené státy americké zastávají velmi opatrný postoj vůči čínské přítomnosti k Arktidě v oblasti společných projektů. Situaci navíc negativně ovlivňuje velmi úzká spolupráce v oblasti mezi Čínou a Ruskem s ohledem na aktuální nastavení vztahů mezi Spojenými státy americkými a Ruskem. I tak se ale dlouhodobě daří v čínsko-amerických zájmech nacházet jeden společný, a to obavy ze změn klimatu. Od roku 2013 fungovala v oblasti společná pracovní skupina věnující se zejména sdílení výzkumných cílů a dat, po nástupu administrativy prezidenta Donalda Trumpa však došlo k pozastavení této formy spolupráce.⁹¹ Současná administrativa prezidenta Joea Bidena klade oproti té předchozí větší důraz na ochranu klimatu, což vyústilo například se společný dialog na Aljašce v roce 2021, který i přes počáteční neshody zaznamenal nalezení společných bodů, a to zejména řešení klimatické krize. Bylo tedy dohodnuto, že se vytvoří společná pracovní skupina věnující se této problematice, její uskutečnění je však zatím nejasné.⁹² Ačkoli tedy současné vedení Spojených států amerických je nakloněno spolupráci v otázce výzkumu a boji s klimatickými změnami, významné společné (bilaterální) projekty v Arktidě aktuálně nejsou uskutečňovány a další vývoj bude významně záviset na americké administrativě v příštím volebním období. Ve sledovaném období však došlo alespoň ke společným

⁸⁹ Townsend, Jim, a Andrea Kendall-Taylor. 2021. „Russian and Chinese Priorities in the Arctic and Prospects for Their Cooperation.“ *Partners, Competitors, or a Little of Both?: Russia and China in the Arctic*. Center for a New American Security. 6-11. Přístup získán 21. 04 2024. <http://www.jstor.org/stable/resrep30199.6>.

⁹⁰ Xuanzun, Liu, a Guo Yuandan. 2023. „China, Russia to hold third joint naval patrol in West, North Pacific.“ *Global Times*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.globaltimes.cn/page/202307/1295074.shtml>.

⁹¹ Hong, Nong. 2022. „China and the United States in the Arctic: Exploring the Divergence and Convergence of Interests.“ *The Institute for China-America Studies*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://chinaus-icas.org/wp-content/uploads/2022/10/China-US-Arctic-Report-10.2022-Final.pdf>.

⁹² Tamtéž.

výzkumným projektům, na kterých kromě Číny a Arktidy participovaly i další země, přičemž jeden z klíčových byla roční expedice MOSAiC.⁹³

Na konci roku 2020 se Kanada pokusila o omezení čínského vlivu v Arktidě, když kanadská vláda zamítla čínské státem kontrolované firmě nákup zlatého dolu na kanadském území v Arktidě. Zmíněný důl se nachází v Hope Bay (teritorium Nunavut), což by pro Čínu znamenalo získání přístupu k severozápadní cestě. Kanadská vláda se při zamítnutí odvolala na obavy o národní bezpečnost.⁹⁴ A ačkoli je možné předpokládat, že se do budoucna situace změní, aktuální kanadská ostražitost dosud neumožnila realizaci společných projektů v oblasti. Jediná forma spolupráce s Čínou v rámci arktické oblasti, na které se byla Kanada ochotná podílet ve sledovaném období, jsou projekty s větším množstvím participantů, jako byla například již zmíněná roční expedice MOSAiC započatá v roce 2019 – jednalo se o historicky velkou expedici s účastí vědců z 20 zemí.⁹⁵

V letech 2018 až 2021 spolupracovalo Finsko s Čínou na projektu sledování arktického prostoru a sdílení dat ve finském výzkumném centru Sodankyla – konkrétně se podílel Finský meteorologický institut a Čínská akademie věd.⁹⁶ Tento projekt však nepřinesl závratnější výsledky a po jeho vypršení nebyl ani z jedné strany zájem o jeho prodloužení (přičemž hlavním důvodem pro toto rozhodnutí z finské strany byl nezájem o prohlubování vzájemné spolupráce ve světle světových politických změn).⁹⁷ Další partnerství mezi Finskem a Čínou bylo zamýšleno v souvislosti „Polární hedvábnou stezkou,“ v jejímž rámci mělo Finsko posloužit jako spojnice se zbytkem Evropy (při využití severovýchodní cesty by se náklad vyložil v jednom z norských přístavů, odkud by se následně přes finské Rovaniemi převezl po železnici dál do Evropy, ideálně tunelem z Helsinek do Tallinu) – od začátku však tento projekt rozporují původní obyvatelé Laponska Sámové.⁹⁸ Jak tato

⁹³ Hong, Nong. 2022. „China and the United States in the Arctic: Exploring the Divergence and Convergence of Interests.“ The Institute for China-America Studies. Přístup získán 21. 04 2024. <https://chinaus-icas.org/wp-content/uploads/2022/10/China-US-Arctic-Report-10.2022-Final.pdf>.

⁹⁴ Pugliese, David. 2021. „Canada calls out China, climate change as growing concerns in Arctic.“ Defense News. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.defensenews.com/smr/frozen-pathways/2021/04/12/canada-calls-out-china-climate-change-as-growing-concerns-in-arctic/>.

⁹⁵ MOSAiC Expedition. nedatováno. MOSAiC. Přístup získán 21. 04 2024. <https://mosaic-expedition.org/>.

⁹⁶ Lipin, Michael. 2022. „China Begins to Revive Arctic Scientific Ground Projects After Setbacks.“ VOA News. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.voanews.com/a/china-begins-to-revive-arctic-scientific-ground-projects-after-setbacks-/6860756.html>.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ Borshoff, Isabella. 2019. „Norway’s ‘northernmost Chinatown’ eyes Arctic opportunity.“ Politico. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.politico.eu/article/norway-kirkenes-china-influence-arctic-shipping-opportunity/>.

práce již popsala, aktuálně tyto plány ztratily podporu i finské vlády, a to ještě před zahájením ruské invaze na Ukrajinu. Po ní se geopolitická situace změnila natolik, že nelze od Finska očekávat povolení takto masivního čínského vlivu (s ohledem na blízké čínsko-ruské vztahy), a ačkoli bylo Finsko dlouho dobu k Číně nejvíce pozitivně nakloněnou severskou zemí, v aktuální situaci je tato politika minimálně pozastavena.⁹⁹

Švédsko bylo první zemí, která Číně umožnila stavbu satelitu stoprocentně vlastněného Čínou. Číně bylo taktéž umožněno odkoupit švédskou ponorkovou základnu v rámci investic do arktické oblasti.¹⁰⁰ Švédská agentura pro výzkum obrany se pak v roce 2022 podílela na výzkumu čínských operací v Arktidě, přičemž došli k zjištění, že Čína učinila v arktické oblasti pouze omezené průniky, a to i přes značnou snahu. Neměla by tedy dle jejich závěrů být přeceňována čínská hrozba v oblasti, ačkoli zároveň je nutné pamatovat na to, že Čína nebude chtít být z oblasti vyčleněna. Jednu z hlavních otázek výzkum viděl v tom, o jak velkou roli Čína v Arktidě vlastně má zájem.¹⁰¹ V roce 2017 švédský premiér Stefan Löfven definoval dvě klíčové oblasti švédsko-čínské spolupráce v Arktidě. První z nich byl boj se změnami klimatu, což dle něj v Arktidě může vést zejména ke spolupráci na vývoji nových technologií. Druhou oblastí byla spolupráce v oblasti bezpečnosti, nikoli pouze v Arktidě, ale na celosvětové úrovni.¹⁰² Do jisté míry lze tedy předpokládat, že Švédsko nevidí v čínské přítomnosti v arktické oblasti výhradně hrozbu či konkurenci, ale také příležitost pro spolupráci či ekonomický přínos.

Čínská arktická a antarktická správa (CAA) je jednou z organizací, které participují na norské výzkumné stanici Ny-Ålesund na Špicberkách.¹⁰³ V roce 2021 se také Norsko rozhodlo poskytnout financování osmi projektům čínsko-norského klimatického

⁹⁹ Puranen, Matti, a Sanna Kopra. 2022. „Finland and the Demise of China’s Polar Silk Road.“ The Jamestown Foundation. Přístup získán 21. 04 2024. <https://jamestown.org/program/finland-and-the-demise-of-chinas-polar-silk-road/>.

¹⁰⁰ Doshi, Rush, Alexis Dale-Huang, a Gaoqi Zhang. 2021. „Northern expedition: China’s Arctic activities and ambitions.“ Brookings. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.brookings.edu/articles/northern-expedition-chinas-arctic-activities-and-ambitions/>.

¹⁰¹ Irving, Doug. 2022. „What Does China's Arctic Presence Mean to the United States?“ RAND. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.rand.org/pubs/articles/2022/what-does-chinas-arctic-presence-mean-to-the-us.html>.

¹⁰² Wei, Tian, a Ding Dai. 2017. „Exclusive Interview: Swedish Prime Minister on China-Sweden cooperation.“ CGTN. Přístup získán 12. 03 2024. <https://news.cgtn.com/news/78677a4e31517a6333566d54/index.html>.

¹⁰³ Ny-Ålesund Research Station. nedatováno. Member and host. Přístup získán 12. 03 2024. https://nyalesundresearch.no/members_category/member-and-host/.

výzkumu.¹⁰⁴ Z pohledu spolupráce na komerčních projektech je zajímavá snaha norského města Kirkenes, jež by se rádo stalo součástí čínských plánů na transport severovýchodní cestou. Jeho umístění by umožnilo vytvořit první západní přístav na této trase, přičemž další přepravu zboží směřujícího do jižnějších částí Evropy by rádo realizovalo po železnici do finského Rovaniemi. To by dle starosty Kirkenes posílilo nejen společný obchod, ale zejména přineslo investice do této odlehle oblasti.¹⁰⁵ Je tedy zřejmé, že Norsko je otevřené nejen spolupráci s Čínou na výzkumu Arktidy, ale i případným investicím do komerčních projektů.

Island je možné považovat za jednu z nejméně výrazných zemí z pohledu arktických vztahů. Na první pohled vystupuje velmi neutrálně a je otevřená možnostem spolupráce s Čínou na projektech v arktické oblasti. Do dnešního dne společně participují na projektu Čínsko-islandské observatoře pro výzkum Arktidy, která byla oficiálně otevřena v roce 2018 na Islandu.¹⁰⁶ Zejména vývoj zelených energií a další vědecká spolupráce byly společnými zájmy obou zemí. V roce 2019 přinesly překážku do čínsko-islandských vztahů Spojené státy americké, když začaly vyvíjet tlak na Island, aby se odmítl připojit k čínské Belt and Road iniciativě, a následně vyjádřily vděk Islandu za odmítnutí této nabídky, ačkoli tak Island neučinil.¹⁰⁷ Čína se také podílí na projektu prozkoumávání a těžení islandských přírodních zdrojů (zejména ropy a zemního plynu) – v jedné z nadějných oblastí vlastní čínská energetická společnost CNOOC 60% podíl, nicméně projekce těžby se ukázaly velmi riskantní a finančně náročné.¹⁰⁸ Island si tedy i přes americký tlak zachovává neutralitu a otevřenost vůči spolupráci s Čínou a jejich investicím. Tento přístup je pravděpodobně podpořen pozitivní zkušeností z minulosti, kdy v době finanční krize Čína nabídla Islandu pomocnou ruku, navíc větší průnik na čínský trh a snazší přeprava

¹⁰⁴ Viste, Ellen, a Gudrun Sylte. 2021. „Five new Chinese-Norwegian collaboration projects to the Bjerkes Centre.“ Bjerkes Centre for Climate Research. Přístup získán 21. 04 2024. <https://bjerkes.uib.no/en/article/nyheter/five-new-projects-funded-arctic-climate>.

¹⁰⁵ Borshoff, Isabella. 2019. „Norway’s ‘northernmost Chinatown’ eyes Arctic opportunity.“ Politico. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.politico.eu/article/norway-kirkenes-china-influence-arctic-shipping-opportunity/>.

¹⁰⁶ Interact. nedatováno. China Iceland Arctic Research Observatory. Přístup získán 12. 03 2024. <https://eu-interact.org/field-sites/karholl-research-station/>.

¹⁰⁷ Hauksdóttir, Guðbjörg Ríkey Th. 2021. „Pressure in the Arctic: China-Iceland Relations in the Era of U.S-China Rivalry.“ Institute for Security & Development Policy. Přístup získán 21. 04 2024. <https://isdip.eu/pressure-in-the-arctic-china-iceland-relations/>.

¹⁰⁸ Kristinova, Eva. nedatováno. „Chinese Policy in the Arctic: Iceland.“ London Politica. Přístup získán 21. 04 2024. <https://londonpolitica.com/geopolitics-on-the-periphery-1/politicalriskexplained-3>.

může značně pomoci islandským firmám.¹⁰⁹ Celkově však Island nedisponuje strategicky nezbytnou polohou pro využití severovýchodní trasy pro přepravu zboží do pevninské Evropy a není rozhodujícím hráčem na poli světových ekonomik, což podporuje argumenty k jeho neutrálnímu přístupu.

V roce 2017 Čína oznámila záměr postavit pozemní stanici satelitní antény v Nuuku, hlavním městě Grónska. Ta měla mít za hlavní cíl sloužit Grónsku a pomoci s výzkumem klimatických změn vedle podpoření dalších čínských cílů v arktické oblasti. Tento projekt však nebyl nikdy uskutečněn, jelikož nenašel podporu u grónské ani dánské vlády, přičemž zejména druhá zmiňovaná je dlouhodobě velmi opatrná vůči čínským strategickým manévřům v Arktidě.¹¹⁰ Taktéž s pokusy o zapojení se do těžebních projektů v Grónsku byla Čína neúspěšná a tyto projekty byly buď pozastaveny či předčasně ukončeny (jednalo se zejména o projekty na těžbu uranu a železné rudy).¹¹¹ V roce 2019 pak čínská společnost CCCC ustoupila ze své nabídky na postavení dvou grónských letišť, údajně na základě amerického tlaku na Dánsko.¹¹² Grónsko je odlišné od zbytku arktických států nejen tím, že má rozsáhlé přírodní bohatství, ale také svou polohou. Čínská přítomnost by nejen mohla přinést domnělé ohrožení v rámci Atlantského oceánu, ale také získat strategickou výhodu, pokud by se jí povedlo dosáhnout na některé z grónských zdrojů. Je tedy pochopitelná obezřetnost Dánska v této otázce. Grónský pohled však Čínu nevnímá jako velkou hrozbu a přeje si zachování dobrých obchodních vztahů.¹¹³

3.4 Velikost obchodu Číny s ostatními arktickými státy

Velikost obchodu Číny s ostatními arktickými státy je nutné zohlednit z důvodu, že se jedná v první řadě o ukazatel toho, jaký přínos by mělo kratší a rychlejší námořní spojení přes Arktidu pro vzájemný obchod. V roce 2022 byla Čína největším exportérem produktů na světě, její import byl druhý největší.¹¹⁴ To jí poskytuje velkou sílu i v oblasti

¹⁰⁹ Hauksdóttir, Guðbjörg Ríkey Th. 2021. „Pressure in the Arctic: China-Iceland Relations in the Era of U.S-China Rivalry.“ Institute for Security & Development Policy. Přístup získán 21. 04 2024. <https://isdpeu/pressure-in-the-arctic-china-iceland-relations/>.

¹¹⁰ Lipin, Michael. 2022. „China Begins to Revive Arctic Scientific Ground Projects After Setbacks.“ VOA News. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.voanews.com/a/china-begins-to-revive-arctic-scientific-ground-projects-after-setbacks-/6860756.html>.

¹¹¹ Brunnersum, Sou-Jie Van. 2022. „China failed its Arctic ambitions in Greenland.“ Politico. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.politico.eu/article/china-arctic-greenland-united-states/>.

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

¹¹⁴ OEC. 2022. China. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/chn>.

mezinárodních vztahů, kdy je u států vázaných na společný obchod možné očekávat zdržování se kritiky Číny a jejich aktivit.

Tabulka 1: Hodnoty exportu a importu arktických států s Čínou za rok 2022

Země	Export			Import		
	Celková hodnota v USD	Podíl v %	Hodnota podílu v USD	Celková hodnota v USD	Podíl v %	Hodnota podílu v USD
Rusko	486 miliard	20.70 %	101 miliard	195 miliard	38.60 %	75.4 miliard
Spojené státy americké	1.95 bilionu	7.71 %	151 miliard	3.12 bilionu	17.70 %	551 miliard
Kanada	587 miliard	4.33 %	25.4 miliard	548 miliard	11.30 %	62.1 miliard
Finsko	89.9 miliard	5.50 %	4.94 miliard	91 miliard	7.86 %	7.16 miliard
Švédsko	194 miliard	3.86 %	7.48 miliard	190 miliard	7.15 %	13.6 miliard
Norsko	285 miliard	1.98 %	5.64 miliard	106 miliard	9.57 %	10.1 miliard
Island	7.31 miliard	2.19 %	160 milionů	9.39 miliard	6.85 %	644 milionů
Grónsko	1.49 miliard	23.80 %	353 milionů	1.05 miliard	0.08 %	788 tisíc

Zdroj: vlastní tvorba autorky; zdroj dat: databáze OEC.

Pro Rusko byla v roce 2022 Čína extrémně důležitým obchodním partnerem s ohledem na výše uvedená data. Více než polovinu z ruského exportu do Číny tvořila surová ropa.¹¹⁵ Z pohledu importu je pozice Číny v Rusku ještě silnější, je však nutné zároveň zohlednit, že Rusko s Čínou sdílí společnou hranici, a tedy mohou využívat i jiné způsoby dopravy produktů než po moři. Pro přepravu zemního plynu je aktuálně využíván plynovod „Power of Siberia“ a pro ropu ropovod vedoucí přes Kazachstán, přičemž doplnit je má plynovod „Power of Siberia 2“ vedoucí přes Mongolsko, na kterém bude Rusko s Čínou spolupracovat. Na jaře 2023 ruský prezident Vladimir Putin oznámil shodu s Pekingem na většině detailů projektu.¹¹⁶ S ohledem na množství dodávané ropy a dalších produktů

¹¹⁵ OEC. 2022. Russia. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/rus>.

¹¹⁶ Griffin, Rosemary. 2023. „Russia ready to increase oil supplies to China after sanctions hit Western exports.“ S&P Global Commodity Insights. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/oil/032123-russia-ready-to-increase-oil-supplies-to-china-after-sanctions-hit-western-exports>.

do Číny jsou ze strany Ruska kvůli nedostatečným kapacitám aktuálních plynovodů a ropovodů využívány i tankery, přičemž v roce 2022 byla podniknuta první zkušební dodávka přes severovýchodní cestu, která snižuje čas dodání ze severozápadního Ruska po moři oproti tradiční cestě přes Suezský průplav cca o 30 %.¹¹⁷ Na základě situace ke konci roku 2023 ohledně války na Ukrajině a sankcí uvalených na Rusko je možné očekávat, že Čína bude v nejbližší době stále jeho hlavním odběratelem a Rusko tak bude mít zájem na budování společné dopravní tepny skrze Arktidu. Zároveň velký podíl obchodu s Čínou mu nyní prakticky zabraňuje proti ní jakkoli kriticky vystupovat i v případě, že by v Rusku byla nespokojenost s vývojem společných projektů v Arktidě.

Čína je třetím největším příjemcem produktů ze Spojených států amerických a z pohledu importu zastává Čína pro Spojené státy americké ještě významnější roli, jelikož je největším dovozcem produktů do Spojených států amerických.¹¹⁸ Ačkoli z pohledu významného čínského podílu na importu Spojených států amerických je možné očekávat nutnost dobré logistiky, nahrává zde Spojeným státům americkým fakt, že je pro ně možná přeprava produktů z a do Číny přes Tichý oceán, a tedy nemají výraznější motivaci podporovat čínskou přítomnost v Arktidě. To podporuje i umístění největšího přístavu Spojených států amerických na jejich západním pobřeží v Los Angeles.¹¹⁹ Tyto okolnosti a oboustranná provázanost do jisté míry umožňují Spojeným státům americkým vystupovat vůči čínské přítomnosti v arktické oblasti kriticky.

Čína je z pohledu kanadského importu relativně důležitým partnerem. S ohledem na přímé námořní spojení přes Tichý oceán a relativně malý podíl na exportu ale není možné od Kanady očekávat zvýšený důraz na zpřístupnění arktických vod Číně z důvodu snížení nákladů na přepravu produktů. Navíc kanadský největší přístav se nachází ve Vancouveru¹²⁰, což zajišťuje snadné odbavení produktů z i do Číny. Kanadě tedy v této oblasti čínská přítomnost v Arktidě nepřináší žádnou strategickou výhodu. Naopak čínský přístup do severozápadní cesty znamená další ránu pro kanadský postoj, který dlouhodobě

¹¹⁷ Humpert, Malte. 2023. „Russian Crude Oil Now Flowing To China Via Arctic Ocean.“ High North News. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.highnorthnews.com/en/russian-crude-oil-now-flowing-china-arctic-ocean>.

¹¹⁸ OEC. 2022. *United States*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/usa>.

¹¹⁹ Goddyn, Matt. nedatováno. „Largest & Busiest Sea Ports in the USA & Canada.“ CSA Transportation. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.csatransportation.com/blog/largest-ports-in-the-us-canada>.

¹²⁰ Port of Vancouver. nedatováno. Cargo and terminals. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.portvancouver.com/cargo-terminals/>.

argumentuje, že severozápadní cesta vede skrze kanadské vody (konkrétně Kanadské arktické souostroví) a přístup dalších arktických států by narušoval kanadskou suverenitu.¹²¹ Tento postoj dlouhodobě rozporují zejména Spojené státy americké, které severozápadní cestu vnímají jako mezinárodní vody, přičemž možnost jejího využití pro komerční lodě by sice výrazněji nezměnila obchod mezi Kanadou a Čínou, ale Číně by poskytla alternativní námořní cestu do Evropy.¹²²

Finský i švédský obchod jsou relativně málo orientované na Čínu, výše prezentovaná data jasně ukazují převládající import z Číny. Nelze se ale domnívat, že by tyto hodnoty znamenaly automatický zájem na efektivnějším námořním spojení s Čínou. Pokud by takový zájem byl, jistou nevýhodu může představovat to, že ani jeden z těchto států nemá na severu přístup k moři, a tedy jediná čistě námořní cesta vede skrze Baltské moře (alternativou by byla norská pevnina). Nelze však očekávat, že by se jednalo o významnou překážku, případný menší zájem by pravděpodobně spíše generovala relativně malá hodnota exportu a teoretické problémy s levným importem z Číny, který může nabourávat domácí konkurenceschopnost.

Role Číny byla pro norský export oproti zemím Evropy minimální.¹²³ Norský import je oproti exportu téměř z desetiny vázaný na Čínu, primárně se jedná o technologická zařízení následovaná auty a loděmi.¹²⁴ Pro norskou náklonnost zlepšení námořního spojení s Čínou přes arktické vody hovoří zejména tři aspekty – podíl Číny na importu do Norska je vyšší než u Finska či Švédska, jedná se o jiné artikly a přístup na norskou pevninu z arktických vod je s ohledem na jeho polohu snazší. Na severu Norska se navíc nachází i druhý nejvytíženější přístav Narvik.¹²⁵ Proti podpoře komerční přepravy z a do Číny přes Arktidu tak zde může stát zejména nízký podíl na norském exportu, jehož většinu navíc tvoří surová ropa¹²⁶, o kterou ve světle sankcí uvalených na Rusko lze předpokládat zájem i v Evropě.

Hodnota vzájemného obchodu Islandu a Číny není velká, nicméně nevýhodná dostupnost Islandu z aktuálních nejvytíženějších námořních tras je dozajisté významným argumentem

¹²¹ Varner, Joe. 2021. „Canada’s Arctic Problem.“ Modern War Institute. Přístup získán 21. 04 2024. <https://mwi.westpoint.edu/canadas-arctic-problem/>.

¹²² Tamtéž.

¹²³ OEC. 2022. Norway. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/nor>.

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Statista. 2022. Ranking of ports in Norway in 2021, based on volume of cargo. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.statista.com/statistics/1068339/ranking-of-ports-in-norway-based-on-cargo-volume/>.

¹²⁶ OEC. 2022. Norway. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/nor>.

pro podporu efektivnějšího spojení s Čínou skrze arktickou oblast, což by mohlo přinést nejen prohloubení vzájemného obchodu, ale také nižší ceny zboží, které by v případě Islandu neměly tvořit problém. Také z pohledu grónského exportu by tedy dávalo smysl efektivní propojení s Čínou skrze arktické vody, a tedy i spolupráce v této oblasti a podpora čínské přítomnosti v oblasti. V tomto případě zejména z důvodu podílu Číny na grónském exportu. Zejména severozápadní cesta by byla pro toto spojení výhodná a nabídla možnosti většího ekonomického provázání.

Na základě srovnání velikosti a podílu obchodu arktických států a Číny je možné dle tohoto kritéria vidět nejvyšší relevanci pro rychlejší a efektivnější spojení skrze arktické vody u Grónska a Ruska. Ačkoli zdaleka nejvyšší hodnoty má export i import Spojených států amerických s Čínou, přímé spojení skrze Tichý oceán (a tedy minimální či nulová nutnost využití arktických vod pro přepravu těchto produktů) nedává Spojeným státům americkým výhodu, pokud by podporovaly čínskou přítomnost v Arktidě z důvodu obchodu. Jedinou přidanou hodnotou, kterou by tato případná podpora mohla mít, je možnost zlepšování vzájemných vztahů, které z pohledu toho, jak velkou procentuální část tvoří čínské produkty v americkém importu, jsou jistě relevantní. Tato otázka však není závislá ani tolik na obchodu, jakožto americké mezinárodní politice. Naopak pro zmiňované Grónsko a Rusko je podíl Číny jakožto příjemce jejich produktů velmi zásadní. V případě Ruska je pak ještě významnější procento produktů dovážených z Číny. Jejich geografická poloha pak nabízí možnou výhodnost podpory čínského faktoru a spolupráce na zpřístupňování arktických cest pro komerční plavidla. Pro Finsko, Švédsko, Norsko a Island je Čína důležitá zejména z pohledu importu, export ani jedné z těchto zemí na ni není těsněji navázaný. Ani podíl na jejich importech však zdaleka nedosahuje hodnot jako u Ruska, Spojených států amerických či Kanady, zajímavé zrychlení výměny produktů při využití arktických vod by zde však nastalo. Naopak nejmenší motivaci pro podporu čínské přítomnosti v Arktidě má z obchodního hlediska Kanada, jelikož čínský podíl zejména na jejím exportu je relativně nízký a výměnu zboží zajišťuje spojení přes Tichý oceán, a to bez nutnosti uvolnění přístupu do sporných arktických vod nad Kanadou.

4 Diskuze

Ačkoli se tato bakalářská práce zabývá celým obdobím mezi lety 2017 a 2023 z důvodů uvedených výše, lze považovat za jistý milník rok 2022, kdy začala válka na Ukrajině. Ta měla (respektive stále má) významné následky v mnoha oblastech, přičemž jednou z nich jsou i vztahy v rámci arktické problematiky. Čína nejenže ruskou agresi neodsoudila, ale i nadále si zachovala v mnoha oblastech včetně arktické spolupráce pevné vazby. Problematika tohoto čínského postoje je komplikovaná a nabízí se k samostatnému bádání, které není předmětem této bakalářské práce. Na základní úrovni je možné v tomto čínském přístupu vidět hlavně ekonomické výhody, kdy se Čína stala za výhodných podmínek odběratelem ruských produktů (zejména ropy a zemního plynu), jelikož velké množství zemí uvalilo na dovoz těchto produktů sankce. Pro západní země se však jedná o problematické chování a tyto problémy se tak promítají i do arktické oblasti a vztahům v ní, jelikož čínsko-ruská spolupráce vyvolává v ostatních arktických státech negativní reakce. Jelikož je však hodnoceno celé období mezi lety 2017 a 2023, v případě změn v postoji k čínské přítomnosti je tato práce zohledňuje.

Ruský postoj k čínskému faktoru v oblasti lze hodnotit jako pozitivní ve sledovaném období. Ruští představitelé v čele s prezidentem se k podpoře čínsko-ruské spolupráce v regionu pravidelně vyjadřují, a to včetně proslovů na summitech pořádaných čínskou stranou. Rusko také s Čínou spolupracuje v Arktidě na množství projektů, přičemž ty nejvýznamnější z nich jsou soustředěny na ropu či zemní plyn a transport skrze severovýchodní cestu. Tato spolupráce je z ruského pohledu opodstatněná převážně ekonomickým ziskem. Rusko má s Čínou významné obchodní vztahy, a tedy levnější a efektivnější způsoby přepravy produktů jsou v zájmu obou zemí. Zároveň čínská přítomnost v oblasti nabízí Rusku investice například do výzkumu a rozvoje námořních cest, přičemž v aktuální geopolitické situaci je toto pro ruskou stranu velmi vítané. Válka na Ukrajině zde neměla tak významný vliv na společné vztahy v rámci Arktidy, jako je tomu u jiných arktických zemí, nejvýraznějším faktorem je posílení ruské závislosti na společném obchodu. Ačkoli to lze brát za jistý motivační faktor pro udržování dobrých vztahů, nelze předpokládat (a ani tomu tak nebylo před rokem 2022), že by ruský postoj k čínské přítomnosti v Arktidě byl ve sledovaném období jiný než pozitivní.

Spojené státy americké lze na základě zjištění práce definovat jako negativní vůči čínskému faktoru v arktické oblasti. Již za vlády předchozího prezidenta Donalda

Trumpa se celkové vztahy s Čínou velmi zhoršily (příčemž vyvrcholením situace byla obchodní válka vyhlášená Spojenými státy americkými v roce 2018¹²⁷). To se přirozeně promítlo i do arktické oblasti. Nejenže Spojené státy americké se dlouhodobě vyjadřovaly negativně na adresu čínské přítomnosti v oblasti a odmítaly jakoukoli bilaterální spolupráci, ale také zasahovaly do bilaterálních vztahů mezi Čínou a dalšími arktickými státy jako je Grónsko a Island. Situace v Grónsku byla problematická – Spojené státy americké přes dánskou vládu negativně ovlivňovaly čínské investice v Grónsku. Je tedy jednoznačné, že čínskou přítomnost v Arktidě nechtěly nejen podporovat, ale ani tolerovat. S příchodem nové administrativy se situace mírně zklidnila, nicméně i tak lze zatím vidět jediný společný zájem, a to řešení klimatické krize. V této oblasti alespoň nějakou dobu probíhala jednání, která ovšem byla narušena americkou návštěvou Taiwanu, který je dlouhodobě problematickým místem mezinárodních vztahů s Čínou. V americko-čínských vztazích však nelze pozorovat významnější změnu po začátku ruské agrese na Ukrajině oproti jiným arktickým státům. Taktéž zde nebylo pozorováno zdržování se ve vyjadřování na adresu čínské přítomnosti v Arktidě ovlivněné velikostí společného trhu – tento trh je velmi významný pro obě strany a americká vyjádření jsou i tak často velmi kritická, což si lze vysvětlit pouze jakousi jistotou, že žádná taková kritika nenaruší pevné obchodní vazby, jelikož by to negativně ovlivnilo i čínskou ekonomiku.

Kanadský přístup k arktické oblasti a jejímu využívání se liší od ostatních zemí několika faktory. Část severozápadní cesty považuje Kanada za své suverénní vody, což je významným aspektem pro odmítání cizí přítomnosti v těchto vodách. Současně se tu zajímá o nerostné bohatství, rybolov a ochranu životního prostředí. A samozřejmě nelze opomenout obavy o původní obyvatelstvo. Navíc Kanada nemá žádný zájem na využívání severovýchodní cesty, a to ani jedním směrem (tedy ani do Asie a ani do Evropy). Už tyto aspekty naznačují negativní kanadský přístup k čínské přítomnosti v Arktidě. Vyjádření a oficiální dokumenty pak negativní přístup k této otázce potvrzují, zejména z důvodu obav o národní bezpečnost po incidentech, kdy byla nalezena čínská sledovací zařízení v arktické oblasti u Kanady. Kanada se taktéž neúčastní žádných čínských summitů k oblasti a nepodílí se s Čínou na bilaterálních projektech v oblasti. Naopak se rozhodla zamítnout čínský pokus o vstup do kanadské Arktidy skrze nákup zlatého dolu. Jediná

¹²⁷ Mullen, Andrew. 2021. „US-China trade war timeline: key dates and events since July 2018.“ South China Morning Post. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3146489/us-china-trade-war-timeline-key-dates-and-events-july-2018>.

zaznamenaná spolupráce je stejně jako u Spojených států amerických na vědeckých výzkumech, kterých se účastní vícero států. A ačkoli je pro Kanadu Čína druhým nejvýznamnějším obchodním partnerem, podíl jejich obchodu oproti tomu se Spojenými státy americkými je tak malý, že nelze očekávat (a ani sledovat) jakékoli obavy z kritického se vyjadřování vůči Číně. Zároveň je nutné zkonstatovat, že kanadský přístup se v průběhu sledování výrazněji neměnil, Kanada byla a stále je negativní vůči čínskému faktoru v Arktidě.

Finsko je v otázce postoje k čínské přítomnosti v Arktidě jednou z nejproměnlivější zemí – v průběhu sledovaného období se tento postoj značně obrátil, a to nabízí otázku, jak se bude vyvíjet do budoucna. V první řadě je nutné pochopit finské obavy z Ruska po napadení Ukrajiny. Finsko s Ruskem sdílí hranici, a navíc donedávna ještě nebylo v Severoatlantické alianci. To se přirozeně promítá i do vnímání čínského faktoru s ohledem na již zmiňované rusko-čínské partnerství. Na začátku sledovaného období by bylo možné Finsko zařadit mezi státy pozitivní vůči čínské přítomnosti v Arktidě. Finsko s Čínou spolupracovalo nejen na výzkumných projektech, ale také se jevilo jako jedním z evropských spojenců pro „Polární hedvábnou stezku,“ která by do oblasti Laponska mohla přinést potřebné investice a infrastrukturu. Ačkoli proti tomuto plánu vystupovali obyvatelé oblasti okolo Rovaniemi (tedy jednoho z klíčových bodů), nerealizované investice a finské pochybnosti o uskutečnění tohoto projektu měly nakonec na svědomí jistou odtažitost vůči Číně, a to ještě před rokem 2022. Po začátku ruské invaze na Ukrajinu však byly všechny tyto plány pozastaveny na dobu neurčitou. Pravděpodobně však nelze tuto situaci přisuzovat pouze této události, jelikož bilaterální vědecký výzkum na finském území byl ukončen v roce 2021 bez zájmu o jeho prodloužení. Navíc ani společný obchod není dostatečně silný pro to, aby byl motivací na udržování výhradně dobrých vztahů. Na začátku sledovaného období by tedy bylo možné hodnotit Finsko jako pozitivní vůči čínskému faktoru, a to včetně účasti na summitech pořádaných Čínou, společné projekty a vyjádření finských představitelů. Druhá polovina sledovaného období se však nese v negativním duchu, kdy se finská premiérka dokonce nezdráhala upozornit na Čínu jako hrozbu v Arktidě. Za celé sledované období tak Finsko spadá mezi neutrální státy a je otázkou, jak se tato situace vyvine do budoucna, po ukončení války na Ukrajině a například v případě, že by Čína nabídla realizaci některých z dříve plánovaných investic ve Finsku. Druhá zmíněná událost je zde však brána pouze jako teoretický scénář, jehož naplnění

rozhodně nelze očekávat v nejbližší době (pokud vůbec), ale který by mohl vrátit finsko-čínské vztahy do pozitivní roviny.

Švédské parametry se v některých aspektech s těmi finskými do značné míry shodují – jedná se o nového člena Severoatlantické aliance, na ústí severovýchodní cesty, ale bez přístupu k moři ze severní části země. Na rozdíl od Finska však Švédsko nebylo kandidátem na to být přímou součástí „Polární hedvábné stezky,“ což přináší jiný aspekt do vzájemných vztahů. Pro švédskou stranu bylo dlouhodobě klíčovou oblastí spolupráce s Čínou v Arktidě zkoumání klimatických změn. Okolo roku 2019 se švédská vyjádření, původně soustředěná na švédsko-čínskou spolupráci v oblasti výzkumu Arktidy, negativně změnila. Čína začala být z jejich strany vnímána jako jedna ze stran v „boji“ o Arktidu, a tedy jako určitá hrozba. Taktéž byly definovány nové klíčové oblasti, u kterých není možné předpokládat, že by je Čína sdílela a považovala za prioritu (jako je například rovnost pohlaví v arktické oblasti), a tedy bylo možné na nich v Arktidě spolupracovat. Švédsko si pak po zahájení války na Ukrajině také nechalo vypracovat výzkum, který ukáže čínský postup v arktické oblasti a velikost případných rizik. Výzkum však ukázal pouze limitované úspěchy, a tedy Čínu nepovažoval v oblasti za významnou hrozbu. To se odráží i do aktuálních neutrálních vztahů, kdy jsou stále v Arktidě oblasti, v rámci nichž chce Švédsko s Čínou spolupracovat. Zároveň si ale drží jistý odstup a nejedná se významnější projekty. Taktéž švédské vyjadřování lze za celé sledované období hodnotit jako neutrální, s ohledem na odchylky jedním či druhým směrem v průběhu období. Společný obchod pak tato práce neshledala jako významný aspekt, jelikož procentuálně na něm ani jedna ze stran není závislá a nebylo možné sledovat opatrnější se vyjadřování, které by bylo možné ním vysvětlit.

Začátek sledovaného období se v oblasti norskó-čínských vztahů vyvíjel pozitivním směrem, a to z pohledu vyjadřování i společných projektů. Norsko vítalo možnost spolupráce s Čínou zejména na arktickém výzkumu klimatu, přičemž severní část Norska také s nadějí vyhlížela možnost investic, které měly být součástí Belt and Road iniciativy. Norský sever se totiž přirozeně nabízel jako cílová destinace pro severovýchodní cestu – oproti Finsku a Švédsku má přístup k moři, a tedy může nabídnout lokality pro velkokapacitní přístavy, ze kterých budou produkty dále distribuovány do Evropy (ideálně skrze plánovanou finskou železnici). Je však nutné chápat motivaci tohoto přístupu – jedná se o oblast s omezenými ekonomickými možnostmi, množství investic, pracovních

příležitostí a také nárůst vlivu, které by takovýto projekt přinesl, je přinejmenším lákavé. Jistou ránu však těmto vyhlídkám zasadilo Oslo, které je aktuálně nejen zdráhavé vůči takové spolupráci, ale také zavedlo novou legislativu upravující možnosti investic třetích stran. Je tak zřejmé, že pro norskou vládu je aktuálně nejschůdnější zachovat spolupráci s Čínou v Arktidě pouze na úrovni vědy a výzkumu. Za tím je možné vidět mimo jiné i obavy z čínsko-ruského partnerství, jelikož Rusko je nezbytnou součástí „Polární hedvábné stezky“ a zároveň zemí, se kterou ostatní arktické státy v aktuální geopolitické situaci nemají zájem spolupracovat. A ani společný obchod není aktuálně dostatečnou motivací pro takovou spolupráci, ačkoli je možné, že do jisté míry stojí za neutrálním vyjadřováním Norska vůči čínské přítomnosti v Arktidě, které není zdaleka tak kritické, jako u předchozích dvou hodnocených států. Norsko lze tedy také označit za neutrální.

Island je nejlepším příkladem neutrální země v otázce čínské přítomnosti v Arktidě, a to zejména z toho důvodu, že se sám do této pozice staví. V mnoha ohledech je totiž přesně mezi Čínou a Spojenými státy americkými. S Čínou ho pojí vazby zejména z doby finanční krize, kdy mu Čína poskytla podporu. Navíc dlouhodobě doufá nejen v zachování společného obchodu, ale také v růst jejich ekonomických vztahů. Zároveň však má blízko i ke Spojeným státům americkým. Ty však odmítají čínskou přítomnost v Arktidě a snaží se tak zasahovat i do islandsko-čínských vztahů. Jako klíčový moment lze uvést šíření nepravdivé informace ze strany Spojených států amerických, která měla za cíl ukázat, že Island nestojí o spolupráci s Čínou. Tato informace byla následně představiteli Islandu vyvrácena. Od té doby je pravidelně zdůrazňováno, že hlavním islandským zájmem je bezpečnost v arktické oblasti. Island spolupracuje s Čínou zejména na výzkumných projektech a je otevřen do budoucna čínským investicím, nicméně pro Čínu se nyní jedná o relativně nezajímavou oblast s ohledem na umístění i náklady s možnými projekty na Islandu.

Grónsko je autonomní oblastí Dánska a také jeho jedinou arktickou oblastí. Grónský a dánský přístup vůči čínské přítomnosti v Arktidě se však velmi liší. Grónsko je této přítomnosti mnohem více nakloněno a zejména ve formě investic a prohlubování obchodní spolupráce by ji i vítalo. Grónští zástupci se pravidelně vyjadřují k této problematice pozitivně, v posledním hodnoceném roce dokonce došlo i na setkání v Pekingu, v rámci kterého byla zmíněna víra v budoucí arktickou spolupráci ze strany Grónska. Grónsko je

navíc velmi málo obydlené s velkými možnostmi, jakékoli investice do oblasti tak mohou pomoci grónskému obyvatelstvu. Taktéž pro grónský export je Čína klíčovým partnerem, takže je tento přístup velmi odůvodněný. Oproti tomu Kodaň je velmi nedůvěřivá vůči čínským záměrům a také blíže provázaná se Spojenými státy americkými. Tato situace vyústila v ovlivňování investic na grónském území z americké strany právě přes Dánsko. Velkou váhu lze přikládat zejména přírodním zdrojům v Grónsku, o které má nejen Dánsko, ale očividně i Spojené státy americké obavy. Dánsko se dlouhodobě vyjadřuje negativně k čínskému faktoru, stejně tak odmítá jakékoli čínské investice do grónské oblasti. Z těchto důvodů je tedy Grónsko hodnocené jako neutrální, ačkoli samo o sobě by bylo pozitivní – setkávají se dva zcela protichůdné postoje. Je však vcelku zřejmé, jak by se situace ohledně čínského přístupu vyvíjela v případě (velmi teoretického) grónského osamostatnění se. Zároveň nebyla v rámci této práce pozorována větší změna v postoji Grónska ani Dánska vůči Číně v Arktidě po roce 2022, postoje obou vlád zůstávají vyrovnané po celé sledované období.

Výše uvedené postoje je možné vnímat jako aktuální výchozí bod pro další vývoj v oblasti. Zároveň je nutné zohlednit jejich závislost na celkovém geopolitickém vývoji. Mezi proměnné je možné zařadit na prvním místě vývoj situace na Ukrajině, a tedy i čínsko-ruského partnerství. To je aktuálně pro některé státy varovným aspektem v možnostech spolupráce s Čínou v arktickém regionu. Pokud by (a to z jakýchkoli důvodů) došlo k ukončení tohoto partnerství, je možné očekávat změny i ve vnímání čínského faktoru v Arktidě. Na druhou stranu by to Číně přineslo omezení možností námořní dopravy přes Arktidu, jelikož není možné odhadnout, jaká by byla ruská reakce na takovou situaci a zda by i nadále umožnilo rozvoj a využívání severovýchodní cesty za výhodných podmínek. S postupně rozšiřujícími se možnostmi v souvislosti s klimatickými změnami, pravděpodobnými zdroji přírodního bohatství a vytížení, kterého dosahují aktuální námořní trasy, se Arktida stává regionem, se kterým je nutné plně počítat jako s jedním z klíčových regionů blízké budoucnosti.

Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala problematikou čínské přítomnosti v arktické oblasti. Hlavním výzkumným cílem práce bylo identifikovat přítomnost a strategii Čínské lidové republiky v regionu a zhodnotit postoje vůči ní od jednotlivých arktických států, tedy Ruska, Kanady, Spojených států Amerických, Finska, Švédska, Norska, Dánska (Grónska) a Islandu. Práce měla za úkol definovat a srovnat postoje těchto zemí vůči čínskému faktoru v Arktidě, a to v letech 2017 až 2023. Hlavní výzkumná otázka bakalářské práce byla: „Jak vnímají členské státy Arktické rady zvyšující zájem Číny o tuto oblast?“ Hypotézou této práce bylo, že mezi státy s pozitivním přístupem k čínské přítomnosti v Arktidě se bude řadit pouze Rusko. Negativní přístup naopak hypotéza očekávala od států Severní Ameriky, tedy Kanady a Spojených států amerických. Za neutrální státy tato práce předpokládala zbývající (evropské) arktické státy.

Pro dosažení těchto cílů bakalářské práce byla k definování postojů jednotlivých arktických států vůči přítomnosti Číny v oblasti Arktidy použita kvalitativní obsahová analýza dokumentů a vyjádření. Komparativní studie pak tyto postoje spolu s účastí na čínských summitech k arktické oblasti, společnými (zejména bilaterálními) projekty a také velikostí obchodu s Čínou srovnala a rozřadila země do tří kategorií na pozitivní, negativní a neutrální.

Výzkum potvrdil hypotézu této bakalářské práce. Rusko je skutečně jediným pozitivně nakloněným státem vůči čínskému faktoru, a to dle všech hodnocených kritérií včetně vyjadřování a spolupráce v oblasti. Spojené státy americké a Kanada zastávají jednoznačně negativní postoj, každý však z jiných důvodů – zatímco Kanada je velmi obezřetná na část arktické oblasti na svém území a nepřipouští v ní jakýkoli čínský vliv zejména z obav o bezpečnost, Spojené státy americké si snaží udržet hegemonii i v arktické oblasti a do vztahům k Číně zde se promítají celkové aktuální vztahy s Čínou. Finsko, Švédsko a Norsko jsou hodnoceny jako neutrální státy z toho důvodu, že dříve měly pozitivní přístup k čínské přítomnosti, nicméně nyní se dostaly do negativní sféry, a to zejména vyjadřováním a (ne)spoluprací v oblasti. Částečný vliv na tuto změnu lze u nich přisuzovat i ruské agresi na Ukrajině a přetrvávajícímu rusko-čínskému partnerství v arktické oblasti nehledě na tuto situaci. V celkovém sledovaném období tak byly hodnoceny neutrálně. Neutrální je taktéž Island, který se sám do této role staví, jelikož je na pomezí vlivu mezi Čínou a Spojenými státy americkými, což ho vede ke snaze o zachování míru a bezpečnosti

v oblasti. Grónsko je také neutrální, avšak z jiných důvodů než předchozí státy – zde se střetává politika Grónska jako takového a Dánska, pod které oficiálně patří. Grónská politika pro Arktidu podporuje Čínu v arktické oblasti a zejména případné investice v ní, naopak Dánsko je velmi opatrné až kritické vůči čínské přítomnosti.

Tato práce sledovala všechny arktické státy v jejich vztahu k čínské přítomnosti v regionu, a to z důvodu poskytnutí komplexního pohledu na geopolitickou situaci v Arktidě. Pro budoucí výzkum by však mohlo být velmi přínosné zkoumat vyvíjející se vztahy tří zúčastněných států, a to Číny, Ruska a Spojených států amerických, nebo vývoj projektu „Polární hedvábné stezky,“ jehož budoucnost je aktuálně nejistá. Předchozí bádání nabízí velké množství poznání bilaterálních vztahů ať už mezi Čínou a jedním z arktických států nebo mezi dvěma arktickými státy, sledování uvedených tří států, jak dělí arktickou oblast na dvě sféry by mohlo přinést zajímavé poznatky zejména v aktuální situaci, kdy je Rusko prakticky „odstřiženo“ západními státy. Další zajímavé podklady pro budoucí výzkum by mohlo přinést ukončení války na Ukrajině, až nastane, jelikož to otevře zcela novou kapitolu vztahů mezi arktickými státy a Čínou.

Summary

The bachelor thesis investigates positions of the Arctic states (Russia, United States of America, Canada, Finland, Sweden, Norway, Iceland and Greenland – Denmark) towards Chinese presence in the Arctic region. With the growing importance of the Arctic region and current needs for new sea routes, the relations between Arctic and near-Arctic states (such as China) have become increasingly significant. The needs for new sea routes (especially between Asia and Europe) are highlighted by recent events on current route via the Suez Canal – increasing use leads to delays and ships are targeted for attacks along Yemen and Somalia. Also, the unstable political situation in the Middle East brings the question how safe is to depend on this sea route. The Arctic region not only offers alternative sea routes (Northeast and Northwest Passage) but also other benefits including and not limited to research possibilities and a lot of natural resources. However, the Arctic also deals with its own issues, mainly the environmental changes. Chinese presence is an important factor for the Arctic region as well as for the Arctic states. This thesis aims to analyse the positions of the Arctic states towards this factor considering official statements, attendance on the Chinese summits regarding this topic, (bilateral) cooperation in the region and the size of common trade in the time period of 2017 to 2023. The thesis employed a mixed-methods approach to investigate – a combination of qualitative content analysis and comparative study. This approach allowed to sort the Arctic states according to the findings into three categories – positive, negative and neutral towards Chinese presence in the Arctic. Data was collected from primary and secondary sources including official statements of the Arctic states and statistical data from OEC.

The findings of the thesis reveal that Russia is the only state positively inclined towards the Chinese factor, according to all evaluated criteria. The United States of America and Canada hold negative stance, but each of them for different reasons – while Canada is very wary of the part of the Arctic region on its territory and does not allow any Chinese influence in it mainly due to security concerns, the United States of America try to maintain their hegemony in the Arctic region. Also, the overall relations with China are reflected to the Arctic region. Finland, Sweden and Norway are rated as neutral states due to the fact that they previously had a positive attitude towards the Chinese presence, but now they have entered the negative sphere, mainly through their expression and decreasing cooperation in the area. As this thesis evaluates the full monitored period, they are

considered neutral. Iceland is also neutral, but due to different reasons – Iceland puts itself in this role, as it is on the border of influence between China and the United States of America, which leads Iceland to try to maintain peace and security in the area. Greenland is also neutral, but the background for this evaluation is caused by the opposite positions of Greenland and Denmark, as Greenland officially belongs to Denmark. Greenland's policy for the Arctic supports China in the Arctic region and especially possible future investments in it, while Denmark, on the other hand, is very cautious and even critical of the Chinese presence. The thesis also considered a partial influence of the Russian aggression in Ukraine (since 2022) and the ongoing Russian-Chinese partnership in the Arctic region, which affected the position especially of Finland, Sweden and Norway. Through all the findings mentioned above, the thesis provides insights into Arctic relations with emphasis on the Chinese factor. The discussion section explores the implications of the findings in relation to positions of the Arctic states as well as the implications for the Arctic region itself. By all points above mentioned, this thesis contributes to complex understanding of the overall relations between the Arctic states and China within the Arctic region. Moving forward, future research could deeper analyse trilateral relations of China, Russia and the United States of America in the Arctic region as well as future prospects of the Polar Silk Route given the current development.

Bibliografie

Primární prameny

- Arctic Council. nedatováno. *About the Arctic Council*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://arctic-council.org/about/>.
- . nedatováno. *Arctic Council Observers*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://arctic-council.org/about/observers/>.
- China-Nordic Arctic Research Center. nedatováno. *6th CNARC Symposium 2018*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://cnarc.info/symposia/6th-cnarc-symposium>.
- . nedatováno. *CNARC Member Institutions*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://cnarc.info/members#nordic>.
- Homeland Security Subcommittee. 2023. „Subcommittee Chair Gimenez: The U.S. Can't Afford to Ignore Increased Interest in the Arctic From China, Russia.“ *Homeland Security*. Přístup získán 13. 03 2024. <https://homeland.house.gov/2023/07/18/subcommittee-chair-gimenez-the-u-s-cant-afford-to-ignore-increased-interest-in-the-arctic-from-china-russia/>.
- Merriam-Webster. nedatováno. *Arctic circle*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/arctic%20circle>.
- MOSAiC Expedition. nedatováno. *MOSAiC*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://mosaic-expedition.org/>.
- National Security Council. 2020. *Remarks by Deputy National Security Advisor Matt Pottinger to London-based Policy Exchange*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-deputy-national-security-advisor-matt-pottinger-london-based-policy-exchange/>.
- Ny-Ålesund Research Station. nedatováno. *Member and host*. Přístup získán 12. 03 2024. https://nyalesundresearch.no/members_category/member-and-host/.
- OECD. 2022. *Canada*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/can>.
- . 2022. *China*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/chn>.
- . 2022. *Finland*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/fin>.
- . 2022. *Greenland*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/grl>.

- OECD. 2022. *Iceland*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/isl>.
- . 2022. *Norway*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/nor>.
- . 2022. *Russia*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/rus>.
- . 2022. *Sweden*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/swe>.
- . 2022. *United States*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://oec.world/en/profile/country/usa>.
- Port of Vancouver. nedatováno. *Cargo and terminals*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.portvancouver.com/cargo-terminals/>.
- President of Russia. 2019. *Belt and Road Forum for International Cooperation*. Přístup získán 21. 04 2024. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/60378>.
- . 2023. *Belt and Road Forum for International Cooperation*. Přístup získán 21. 04 2024. <http://en.kremlin.ru/events/president/news/72528>.
- . 2017. *Belt and Road international forum*. Přístup získán 21. 04 2024. <http://www.en.kremlin.ru/events/president/transcripts/speeches/54491/photos>.
- . 2022. *Joint Statement of the Russian Federation and the People's Republic of China on the International Relations Entering a New Era and the Global Sustainable Development*. Přístup získán 12. 03 2024. <http://en.kremlin.ru/supplement/5770>.
- Senate of Canada. nedatováno. *Arctic Security Under Threat: Urgent needs in a changing geopolitical and environmental landscape*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://sencanada.ca/en/info-page/parl-44-1/secd-arctic-defence>.
- Statista. 2022. *Ranking of ports in Norway in 2021, based on volume of cargo*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.statista.com/statistics/1068339/ranking-of-ports-in-norway-based-on-cargo-volume/>.
- The Office of the Prime Minister. 2017. *Norway and China agree to strengthen cooperation*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.regjeringen.no/en/historical-archive/solbergs-government/Ministries/smk/news/2017/norway-and-china-agree-to-strengthen-cooperation/id2549003/>.

The Office of the Prime Minister. 2017. *The challenging Arctic and Sino-Norwegian Collaboration*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.regjeringen.no/no/dokumentarkiv/regjeringen-solberg/aktuelt-regjeringen-solberg/smk/taler-og-innlegg/statsministeren/taleroartikler/2017/the-challenging-arctic-and-sino-norwegian-collaboration/id2549224/>.

The State Council of the People's Republic of China. 2018. *China's Arctic Policy*. Přístup získán 21. 04 2024. https://english.www.gov.cn/archive/white_paper/2018/01/26/content_281476026660336.htm.

UArctic. 2019. *Speech and interview of the Swedish Ambassador for the Arctic Affairs Björn Lyrvall*. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.uarctic.org/news/2019/10/speech-and-interview-of-the-swedish-ambassador-for-the-arctic-affairs-bjorn-lyrvall/>.

Sekundární prameny

Arctic Portal. nedatováno. *Shipping Portlet - Northeast Passage*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://arcticportal.org/shipping-portlet/shipping-routes/northeast-passage>.

—. nedatováno. *Shipping Portlet - Northwest Passage*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://arcticportal.org/shipping-portlet/shipping-routes/northwest-passage>.

—. 2023. *The 8th CNARC Symposium was held successfully!* Přístup získán 21. 04 2024. <https://arcticportal.org/ap-library/news/3397-the-8th-cnarc-symposium-held-successfully>.

Böðvarsdóttir, Elín Margrét, a Kristín Ólafsdóttir. 2019. „Ummæli Pence um Belti og braut „ekki alveg nákvæm“.“ *Visir*. Přístup získán 23. 04 2024. <https://www.visir.is/g/2019190909441>.

Boland, Kells. 2019. „The Russian Northern Sea Route and a Canadian Arctic Seaway.“ V *Canada's Arctic Agenda: Into the Vortex*, autor: John Higginbotham a Jennifer Spence, 32–41. Centre for International Governance Innovation. Přístup získán 29. 04 2024. <http://www.jstor.org/stable/resrep21105.8>.

- Borshoff, Isabella. 2019. „Norway’s ‘northernmost Chinatown’ eyes Arctic opportunity.“ *Politico*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.politico.eu/article/norway-kirkenes-china-influence-arctic-shipping-opportunity/>.
- Brunnersum, Sou-Jie Van. 2022. „China failed its Arctic ambitions in Greenland.“ *Politico*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.politico.eu/article/china-arctic-greenland-united-states/>.
- Deccan Herald. 2020. *Iceland wants to preserve Arctic from US-China tensions*. Přístup získán 23. 04 2024. <https://www.deccanherald.com/world/iceland-wants-to-preserve-arctic-from-us-china-tensions-867882.html>.
- Doshi, Rush, Alexis Dale-Huang, a Gaoqi Zhang. 2021. „Northern expedition: China’s Arctic activities and ambitions.“ *Brookings*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.brookings.edu/articles/northern-expedition-chinas-arctic-activities-and-ambitions/>.
- European Commission. nedatováno. „Cluster story: Maritime Transport.“ *Maritime Forum*. Přístup získán 13. 12 2023. https://maritime-forum.ec.europa.eu/contents/cluster-story-maritime-transport_en.
- Fife, Robert, a Steven Chase. 2023. „Canadian military found Chinese monitoring buoys in the Arctic.“ *The Globe and Mail*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.theglobeandmail.com/politics/article-canadian-military-found-chinese-monitoring-buoys-in-the-arctic/>.
- Gambrell, Jon. 2023. „A missile fired by Yemen’s Houthi rebels strikes a Norwegian-flagged tanker in the Red Sea.“ *AP*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://apnews.com/article/yemen-ship-attack-houthi-rebels-red-sea-946b40e6393af6216c0b6ef734311be9>.
- Goddyn, Matt. nedatováno. „Largest & Busiest Sea Ports in the USA & Canada.“ *CSA Transportation*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.csatransportation.com/blog/largest-ports-in-the-us-canada>.

- Griffin, Rosemary. 2023. „Russia ready to increase oil supplies to China after sanctions hit Western exports.“ *S&P Global Commodity Insights*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.spglobal.com/commodityinsights/en/market-insights/latest-news/oil/032123-russia-ready-to-increase-oil-supplies-to-china-after-sanctions-hit-western-exports>.
- Hauksdóttir, Guðbjörg Ríkey Th. 2021. „Pressure in the Arctic: China-Iceland Relations in the Era of U.S-China Rivalry.“ *Institute for Security & Development Policy*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://isdpeu/pressure-in-the-arctic-china-iceland-relations/>.
- Havnes, Heljar, a Johan Martin Seland. 2019. „The Increasing Security Focus in China’s Arctic Policy.“ *The Arctic Institute*. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.thearcticinstitute.org/increasing-security-focus-china-arctic-policy/>.
- Hong, Nong. 2022. „China and the United States in the Arctic: Exploring the Divergence and Convergence of Interests.“ *The Institute for China-America Studies*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://chinaus-icas.org/wp-content/uploads/2022/10/China-US-Arctic-Report-10.2022-Final.pdf>.
- Humpert, Malte. 2023. „Russian Crude Oil Now Flowing To China Via Arctic Ocean.“ *High North News*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.highnorthnews.com/en/russian-crude-oil-now-flowing-china-arctic-ocean>.
- Ide, Bill, a Saibal Dasgupta. 2017. „US to Attend China's Belt and Road Forum.“ *VOA News*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.voanews.com/a/us-to-attend-china-belt-and-road-forum/3849761.html>.
- Interact. nedatováno. *China Iceland Arctic Research Observatory*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://eu-interact.org/field-sites/karholl-research-station/>.
- Irving, Doug. 2022. „What Does China's Arctic Presence Mean to the United States?“ *RAND*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.rand.org/pubs/articles/2022/what-does-chinas-arctic-presence-mean-to-the-us.html>.
- Jie, Han. 2017. „Exclusive Interview: Swedish Prime Minister on China-Sweden cooperation.“ *CGTN*. Přístup získán 25. 04 2024. https://news.cgtn.com/news/3d45444f3355444e/share_p.html.

- Koivurova, Timo, a spol. 2019. „China in the Arctic and the Opportunities and Challenges for Chinese-Finnish Arctic Co-operation.“ *Prime Minister's Office*. Přístup získán 12. 03 2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161371/8-2019-China_Arctic_andFinland.pdf.
- Kristinova, Eva. nedatováno. „Chinese Policy in the Arctic: Iceland.“ *London Politica*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://londonpolitica.com/geopolitics-on-the-periphery-1/politicalriskexplained-3>.
- Lalonde, Suzanne. 2019. „Canadian Arctic Maritime Sovereignty During the Trudeau Years.“ V *Canada's Arctic Agenda: Into the Vortex*, autor: John Higginbotham a Jennifer Spence, 74–83. Centre for International Governance Innovation. Přístup získán 29. 04 2024. <http://www.jstor.org/stable/resrep21105.12>.
- Lipin, Michael. 2022. „China Begins to Revive Arctic Scientific Ground Projects After Setbacks.“ *VOA News*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.voanews.com/a/china-begins-to-revive-arctic-scientific-ground-projects-after-setbacks-/6860756.html>.
- . 2014. „China's Landlocked Northeast Turns to Russian Port as Trade Outlet.“ *VOA News*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.voanews.com/a/zarubino-russian-port-china-trade-tumen/2461442.html>.
- Martins, Tiago Tecelão. 2023. „Arctic Ambitions: China's Engagement With the Northern Sea Route.“ *The Diplomat*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://thediplomat.com/2023/11/arctic-ambitions-chinas-engagement-with-the-northern-sea-route/>.
- Mullen, Andrew. 2021. „US-China trade war timeline: key dates and events since July 2018.“ *South China Morning Post*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.scmp.com/economy/china-economy/article/3146489/us-china-trade-war-timeline-key-dates-and-events-july-2018>.
- Persson, Joakim. 2017. „Finnish minister Anne Berner took part in Belt and Road China.“ *ScandAsia*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://scandasia.com/finnish-minister-anne-berner-took-part-in-belt-and-road-china/>.

- Pincus, Rebecca. 2020. „Three-Way Power Dynamics in the Arctic.“ *Strategic Studies Quarterly*, vol. 14, no. 1, 40–63. Přístup získán 29. 04 2024. <https://www.jstor.org/stable/26891883>.
- Pugliese, David. 2021. „Canada calls out China, climate change as growing concerns in Arctic.“ *Defense News*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.defensenews.com/smr/frozen-pathways/2021/04/12/canada-calls-out-china-climate-change-as-growing-concerns-in-arctic/>.
- Puranen, Matti, a Sanna Kopra. 2022. „Finland and the Demise of China’s Polar Silk Road.“ *The Jamestown Foundation*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://jamestown.org/program/finland-and-the-demise-of-chinas-polar-silk-road/>.
- Quinn, Eilis. 2023. „Denmark promises increased focus on Arctic as it takes over NORDEFSCO chair.“ *The Barents Observer*. Přístup získán 25. 04 2024. <https://thebarentsobserver.com/en/security/2023/12/denmark-promises-increased-focus-arctic-it-takes-over-nordefco-chair>.
- . 2019. „Pompeo calls out Canada, China, Russia over Arctic policy.“ *CBC*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.cbc.ca/news/politics/pompeo-canada-russia-china-arctic-1.5125293>.
- Reuters. 2019. *China mixing military and science in Arctic push - Denmark*. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.reuters.com/article/idUSKBN1Y319C/>.
- Russon, Mary-Ann. 2021. „The cost of the Suez Canal blockage.“ *BBC*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://www.bbc.com/news/business-56559073>.
- Sacks, David. 2023. „China’s Belt and Road Initiative Enters Its Second Decade: Which Leaders Went to Beijing to Celebrate with Xi Jinping?“ *Council on Foreign Relations*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.cfr.org/blog/chinas-belt-and-road-initiative-enters-its-second-decade-which-leaders-went-beijing-celebrate>.
- Shan, Lee Ying. 2023. „Russia’s Putin speaks at China’s Belt and Road forum in rare international appearance.“ *CNBC*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.cnbc.com/2023/10/18/russians-vladimir-putin-speaks-at-chinas-belt-and-road-forum-.html>.

- Shiwei, Shen. 2023. „Greenland FM aims to strengthen cooperation with China on week-long visit.“ *CGTN*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://news.cgtn.com/news/2023-10-25/Greenland-FM-aims-to-strengthen-cooperation-with-China-on-week-long-visit-1obkvqWp1aU/index.html>.
- Simpson, John. 2018. „How Greenland could become China's Arctic base.“ *BBC*. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.bbc.com/news/world-europe-46386867>.
- Sørensen, Camilla T. N. 2018. „China as an Arctic Great Power: Potential Implications for Greenland and the Danish Realm.“ *Policy Brief - Royal Danish Defence College*. Přístup získán 25. 04 2024. <https://www.fak.dk/globalassets/fak/dokumenter/publikationer/-china-as-an-arctic-great-power---2018-.pdf>.
- Spohr, Kristina. 2023. „Russia and China are opening a new anti-western front in the Arctic.“ *Financial Times*. Přístup získán 23. 04 2024. <https://www.ft.com/content/c4ee46c5-a2e3-464e-ab63-d7f481e7502d>.
- Stronski, Paul, a Nicole Ng. 2018. „Cooperation and Competition: Russia and China in Central Asia, the Russian Far East, and the Arctic.“ *Carnegie Endowment for International Peace*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://carnegieendowment.org/2018/02/28/cooperation-and-competition-russia-and-china-in-central-asia-russian-far-east-and-arctic-pub-75673>.
- TEC Container Solutions. 2023. *The 5 busiest shipping routes in the world*. Přístup získán 13. 12 2023. <https://teccontainersolutions.com/2023/03/top-5-busiest-shipping-routes-in-the-world/>.
- The Diplomat. 2017. *Belt and Road Attendees List*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://thediplomat.com/2017/05/belt-and-road-attendees-list/>.
- . 2019. *Second Belt and Road Forum Top-Level Attendees*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://thediplomat.com/2019/04/second-belt-and-road-forum-top-level-attendees/>.

- Townsend, Jim, a Andrea Kendall-Taylor. 2021. „Russian and Chinese Priorities in the Arctic and Prospects for Their Cooperation.“ *Partners, Competitors, or a Little of Both?: Russia and China in the Arctic*. Center for a New American Security. 6-11. Přístup získán 21. 04 2024. <http://www.jstor.org/stable/resrep30199.6>.
- Varner, Joe. 2021. „Canada’s Arctic Problem.“ *Modern War Institute*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://mwi.westpoint.edu/canadas-arctic-problem/>.
- Viste, Ellen, a Gudrun Sylte. 2021. „Five new Chinese-Norwegian collaboration projects to the Bjerknes Centre.“ *Bjerknes Centre for Climate Research*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://bjerknes.uib.no/en/article/nyheter/five-new-projects-funded-arctic-climate>.
- Volpe, Marco. 2020. „The tortuous path of China's win-win strategy in Greenland.“ *The Arctic Institute*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://www.thearcticinstitute.org/tortuous-path-china-win-win-strategy-greenland/>.
- Vreÿ, Francois, a Mark Blaine. 2024. „Red Sea and Western Indian Ocean Attacks Expose Africa’s Maritime Vulnerability.“ *Africa Center for Strategic Studies*. Přístup získán 29. 04 2024. <https://africacenter.org/spotlight/red-sea-indian-ocean-attacks-africa-maritime-vulnerability/>.
- Wei, Tian, a Ding Dai. 2017. „Exclusive Interview: Swedish Prime Minister on China-Sweden cooperation.“ *CGTN*. Přístup získán 12. 03 2024. <https://news.cgtn.com/news/78677a4e31517a6333566d54/index.html>.
- Xuanzun, Liu, a Guo Yuandan. 2023. „China, Russia to hold third joint naval patrol in West, North Pacific.“ *Global Times*. Přístup získán 21. 04 2024. <https://www.globaltimes.cn/page/202307/1295074.shtml>.